БИБЛИОТЕКА СССР

МАССА А МЕХКАШКАРА ПРОЛЕТАРЕШ, ВІАШАГІКХЕТА!

СЕРДАЛО

Свет.

Советски Союза Коммунистически партин Нохч-ГІалгІай обкома, Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Советан Министрай Советан орган. Орган Чечено-Ингушского обкома Коммунистической партии Советского Союза, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР.

АРАДУВЛ 1923-ШЕРА ДЕНЗ

Ера 14 май № 58 (3910)

Мах 2 кеп.

АХАРХОЙ ЛОАРХІАМЕГІАРА ДЕКХАР

Семилетка яхлагІча шера ялаташ хьувкъадера балхаш сиздеиа ха я хІанзаре яр. ТІехьаьийнача шийлача бІаьстено ю новкъарленаш эша я еш бІаьстан юххье юв культураш дІайийна а баьнна сихбенна царна эша гІулакх деш боахх хІана хьалха латтача колхозийн совхозийн механизатораш. Ахархошта хоа шекара свекла а кхыйола культураш а хьувкъаьра тІагІерта къахьеген ханнахьа оасар дей девилга, лаьттацара тІоадал соцае езилга.

ДІайийнача хІамашта гІулакх делга кхетамца вІаштІехьдаьккхад Грозненски управлене предгорненски хьокхама-производственни боахамо. Дукха лаьтташ дІалаьцад укхаза бІаьсти дІайийнача культураша, хІаьта уж дика хьатІа а яьний. ХІана чуйнна царна гІулакх деш боахх механизатораш, горохан шекара свекланен макха боакхаш шийтта агрегат я. Лоацача хана бІаьш гектараш тІа макха баькха баьннаб укхаза.

ДІайийнача хІамашта доагІаш дола гІулакх дара оарцагІбаьннаб Урус-Мартана производственни управлене «Красноармейский» совхоза шоллагІча отделене механизатораш а. Ерригга культураш дІайийна а баьнна хьажкІаш хьатІавлалехьа макха боаккхаш, тІоадал соцаеш, юртбоахама вредителашца къовсам лоаттабеш ба уж.

Цхьабакъда, уж лоархІаме балхаш цхьатарра дика лелаш массанахьа а. КІезига моттигаш яц культураш дІайийча иларах кховчам а бь боахамий кулгалкхой, специалисташ сатийна багІаш. Цу ниіса йоацача практикана чІоагІа критика яьй КПСС Нохч-ГІалгІай обкома бюро тахан оаха кепа тохача соцам тІа. Духхьал Шаьла производственни управлене чудоагІача боахамашка хинна Іац цу тайпара хьал. Хьеспаргья вай, масала, Наурски производственни управлене «Красное знамя» яха колхоз. Укхаза сиха а дика а дІайийна яьхай бІаьсти дІаюв культураш. Бакъда, цул тІехьагІа кхашкара дерригга балхаш сайнад. Макха боакхаши культиваци еши ши агрегат мара яц колхоза кхашка.

ДІайийнача хІамашта гІулакх делга во вІаштІехьдаьккхад Наьсарен, Урус - Мартана, Наурски, кхыйолча производствени управленей цхьадолча боахамашка.

КПСС обкома бюро белгала ма даккхара ерригача колхозашка, совхозашка ремонт яь баьнкабац культиваторашта, уж кийчьйаш маккалгашца, хиш дехкара эшаш йола инвентарь бокъонца тояьяц.

Оасарашца, юртбоахама культураштa хулача тайп-тайпарча лазарашца, вредителешца къовсам лоаттабара эшаш йола химически средствош, гербицидаш я республика боахамашка. Цхьабакъда, факташа хьахьоах цу дерригвех цир лерттІа пайда ца эцилга. Мел къахьийгад механизатораша лаьтта оахаш, хьаьидеш, ялат дІадуш! Дуццилга йоацаш новкъа хул оасараща хьалдикъда лаьтта иха бІаргадайча.

ДІайийнача культураштa лерттІа гІулакх дара ерригга торонаш оарцагІьяха еза парткомаша, производственни управленейн боахамийн кулгалхоша, юртбоахама специалисташа. Культураш дІайийча чакхдоалаш дац кхашкара балхаш. ХІанз керттердар дІайийнача хІамашта лерттІа гІулакх дар да.

Дерригга а де деза укх гарггарча хана цу гІулакхв мел эша техника, инвентарь тоаь яккхара а уж балхаш бокъонца чакхдахара а. ДІайийнача культураштa гІулакх дара, хиш дехкара балха планаши графикаши йоацача бригадашка, отделенешка уж махулла сихагІа оттае а, хІаьта агротехника телха ца еш уж лоархІаме балхаш чакхдаха а деза.

Юрта боахама интенсификаци яра а тешшаме ялат хьувкъадара а ІалаьмІте бокхха лоархІам болаш да кхашка хий дехкар. Из болх лерттІа лелабац дукхача Наурски, Шелковски кхыйолча а производствени управленей цхьайолча колхозашкеи совхозашкеи. Кийчбь болаш бола хий дехкараш къыча балхаш тІа лелабу, хий дехка хьарсамаш тоадаьдац, эшаш йола инвентарь яц, спецбарзкъашца нах Іалашбаьбац. Укх гарггарча деношка оклан тІара товде деза хиш деккилга. Хиш декхача хІара бригадана, звенона график оттае еза, лаьттан участкаш дІаяла еза.

ДІайийнача хІамашта гІулакх дерий а хиш дехкарий а болх, къахьегамцара цар безам совбоаккхаргбола гІулакх де деза.

Парткомаша, производственни управленейн боахамийн кулгалхоша, партийни организацеша шерра яхь йоаржае еза кхашка болх беш боахкачарна юкъе, царна балха эша хьалаш вІаштІехьдаха деза, махулла дукхагІа торко е еза балхашта механизаци яра, дукхагІа пайда эца беза дикагІбарий опытах. ДІайийнача хІамашта гІулакх деча юкъеоза беза колхозашка, совхозашка баха болх бе могаргдола берригга нах.

Укх шера республика ахархоша тІакйца доккхий декхараш кхоачашдара эггара лоархІамегІара йола ха я хІанзара яр. ДІайийнача хІамашта гІулакх дарга хьежжа, хиш дехкача лаьттаех пайда эцарга хьежжа вІаштІехьдаргда юртбоахама сихагІа интенсификаци е а дукхагІа ялат даккха а. Берригга эша — дІайийлача хІамашта дика гІулакх дара!

ВО ГІУЛАКХ ДУ КУЛЬТУРАШТА

3900 гектара тІа да Шаьла производственни управлене «Джалка» совхоза ка бола ялаташ. ХІара гектара тІера 18—20 центнер ялат чуде дехкараш тІайцад укх шера совхоза къахьегамхоша.

Бакъда, уж дехкараш кхоачашдара де деза балхаш геттара эсала ду цига. Цхьатарра дика тІадаьнна лаьттача кІана юкъе оасар тІадоалаш латт. Из доха хьалхе а гербицидаш тоха езаш бар совхоза специалисташ. Цхьабакъда, цига ма гІулакх деш дац. Ядохимикаташ дІатовса самолеташ а йийхаш совхоза кулгалхоша е ца гІулакх шоай вІаштІехьа ца даьхча совхозерча гербицидаш тувсича кхаь машинах пайда а ийцабац.

— Тха отделене гербицидаш тоха езаш 250 гектар мара ялат я деш, тхоашкарча машинаца сога из болх дІабоалабайтача дакъ-пхе дийнахьа уж теха а вертвер со,—боах шоллагІча отделене тракториста воа Тикаев.

Цуи трактора тІа гербицидаш тувса машин оттаь йоллашехь е из дІаяра ца воалийташ лоаттаву кхо де дІадаьннад. Лакхера указани ярга хьежаш багІа отделене управляющи Умаров Хьамиди агроном Баскакаев Вахиди. Шоай сатемо совхоза боахама мелла ве ду ца хоаш бий-теш уж.

Ка бола ялаташ селла воча хьала тІа хилара сагота боацачох тара ба совхоза директор воа. Алханови керттера агроном воа. Магомедова. Ка болча ялаташта гербицидаш тохара дикагІйола ха туле а ца тулайташ цу гІулакха совхоза специалистеш оарцагІбахар дар.

1300 гектара тІа я укх шера совхоза шекар доаккха свекла. Из а чІоагІа гІулакх эшаш культура я. ХІана совхозе массанахьа цхьатарра тІайоалаш латт свекла. Свеклана гІулакх де ханнахьа оарцагІбаьннай ахоалагІча отделенера Джамалаев Тата керте латтача бригада коллектив. ХІана уж сихбенна свеклана механизировани шаровка еш ба. ТІайоаллашехь хир хоададеш латт баьцийн йоархІийн. Са доахкача хІамаша свекла юаргйоацаш дуст хьаьпад бригада членаша.

Свеклана гІулакх ду ха хьатІахьачвале а механизированни шаровка а эша техника кхоачашъяц совхозе. Цудухьа култаца гІулакх де деза свеклана.

ЦхьоалагІча отделенерча Деппев Дурбан керте латтача звенога 40 гектар свекла я. Царах 6 гектара тІера свекла хьатІаяла тІехьа а йиса йоархІаш котьаьннай. Наггахьа мара свекла бІарга ца гуш кхаш сийдаьдар, йоархІаша, тІера лаьтта чІоагІа дар. хІаьта Дениев звено членаша сихха арабаьнна цІенйар ия участок. ХІанз кІаьдача лаьтта сихагІа тІайсагІа свекла.

Дика дар совхоза массе а отделене, звено, нитта лоархІаме шоай декхар чакхдоаккхаре. Цхьабакъда, цу тайпара лелаи кхыча отделеней гІулакхаш. Хьаьпаргье вай лакхехьа йийца шоллагІа отделени. Цар я 250 гектар свекла. Царех 65 гектар шин звенос кубанска механизатора В. Светличне методах кхеергья.

Цхьаьнинна керте латт Юнусов Сайд-Ахьмад. Цунга 40 гектар я. ТІаккха ерригга цуйна сийна техника духхьал «МТЗ-50» марка йола цхьа трактор маккаце мера дац. ДоагІача бесса свеклана гІулакх дара Юнусовна эш тракторах йохка сотта чархаш, тІагІоллара чІоагІзенна лаьтта дохаде ротационни маккаш.

Цу тайпарча хьала тІа я 25 гектар свекла кхееш йола Ебулатов Салаудина механизировани звено а. Эшеш йола техника ца хиларах свекла тІа ца йоалаш чІоагІзеннача лаьттана хІама зе йиш йоацаш ба гІа уж. Царна деш новкъостал дац. Свекла боагІа хьувкъам ца балар кхераш ба ик. Юнусови Бабулатови.

Воча хьала тІа я цу отделене гектарникашка дІаенна 185 гектар свекла а. Ерригача участке лаьтта чІоагІеньод. Наггахьа мара тІаьнинаш свекла. ХІаьта оасар сихденнад. Отделене кулгалхой декхарийла ба беррига свеклаш лелераш кхай тІа ира а баьха ца культура кІалхаръаккха.

Цу тайпара во да совхоза кхоалагІчен йиъалагІчен отделенешка дІайийнача свекла гІулакх. Шаровка е, чІоагІзенна лаьтта кІаьдае. тІаьнинача свеклана дуст тоха дезашехь ия болх дІаболабаьбац цу отделенешка. Цу тайпара кхоачамбоацараш дукха да «Джалка» совхоза массайолча отделенешка. Уж дІалахара оарцагІбоха беррига боххлой. дІайийнача культураштa ханнахье гІулакх де деза.

Бокъонца пайда ша беза гербицидех, дустах, юртбоахама культураш пайданегІарча химикатех. Тхалийта йиш яц царна гІулакх дара дикагІйола агротехнически ха.

З. ГЕЛИСХАНОВ.

Свекла лелаерий совещани

ГІораьнвача Кубанерча механизатора В. Светличне балха методах шекара свекла хьалкхееча механизировании звеной кулгалхой совещани хилар селхан КПСС обкома заседаней зале. Совещани хьайийлар юрта боахама продукташ яхарен кийчьарен министра воа. Слюсарево. Цо белгалдаьккхар свекла лелаерий тергам хІана тІаьынача шекара свеклана эша гІулакх дара, оасарех, зе деш йолча садоахкача хІамаех ца лораяра тІаберзабаь хила безилга.

Пренеех къамаьлаш дир юрта боахама специалисташа. Цар дийцар малагІча ханашка а мишта а товса еза шекара свекла йийнача кхашка гербицидаши кхыйола химически препараташа.

Совещане къамаьлаш дир цхьадолча боахамашкарча шекара свекла лелаераша. ,ЧІоагІа уйла тІаяхийта ладийгІар совещане хиннараша КПСС Нохч-ГІалгІай обкома хьалхарча секретара воа. Титова даьча къамаьлага.

Н. С. ХРУЩЕВИ ПРЕЗИДЕНТ НАСЕРИ АСУАНЕ ДІАБАХАР

КАИР, 13 май. (ТАСС СПЕЦ. КОРР). Тахан Іуйрийна 8 сахьат даьлча Нила сунт дІакъоалача торжествашка Каирера Асуане самолетаца дІабахар СССР Министрий Совета Председатель Н. С. Хрущеви ОАР-а Президент Гамаль Абдель Насери. Царца ба советски делегаце членаши ОАР-а вице-президент премьер-министр Али Сабрик.

Асуане хьахкача болаш ба премьер-министра заместителаш, министраш. кхыбола ОАР-а лакхара деятелаш.

Цига хІанзлехьа а баьккаб газетий, радио, телевиценне деррига дунен тІара бІаьш корреспонденташ.

Н. С. ХРУЩЕВ ОАР-е ХИЛАР

КАИР, 12 май. (ТАСС). 12 мае Н. С. Хрущевэ цунна улувра нахи хилар Каирера гаьна йоацаш улаача антибиотикийн фармацевтически препаратийн кердача заводе. Соахка болх бе йолаллийтача цу заводо хьаю лоархІамегІара медицински препараташ. Из хьалъьй Советски Союзо экономически технически новкъостал а деш.

Завода керттерча коанаІарашка хьаьщашта чакъа боагІа болхлойн специалисташи. ЧІоагІа тІсараш а моаршал хоатташ цІогІарч а детт Н. С. Хрущевен Президента Насерен сийна.

Никита Сергеевич Президентаца Насерца цхьана завода цехашка воля, бокъонца хьож производственни процессага, кийчача продуцце образецашка, дег тІара моаршал хоатт египетский советски болхлошка, специалисташка.

Завода чурча балхашта хьаьший дух тІа боахаш ва химико-фармацевтически компане административни совета председатель д-р Юсеф Вали, хІаьта ништа заводерча советски специалистий группа кулгалхо Л. В. Шарлов.

Завода цхьан цехе Н. С. Хрущевна, Насера, царна улуврча наха накъа доагІа дукха бераш. Берий самодеятельни оркестро хьаьший сийна локх Іарбий хозагІа йола йиш. Никита Сергеевича баркал оалача хьисане бераш маркІа я дуккаш, барташ доах. Из вІашагІкхетар диц ца далийтар духьа Президент Насер шийна а волаш царца сурт доаккхийт цо.

Заводага хьажар чакхдаьча революци яьчачул тІехьагІарча ОАР-а фармацевтически промышленноста гІулакхашта хетаь выставка хьайийлар. Н. С. Хрущева визита хетаь хиннача завода болхлойн специалистийн митинге къамаьл дир ОАР-а унахцІенон министра Мухандеса.

Митинг чакхйоалаш Н. С. Хрущева къамаьл дир гулбеннарашка. Тхо чІоагІа кхоахеташ хьежар, ший тайпарчарна юкъе Гаргарчен Юкъерчен Малхбоалене а Африке а йоккхагІча предприятех йолча, медикаменташ хьеча шуи заводага, аьлар цо. Египетски халкъо тилла а йоагІаш фармацевтически городок аьнна цІи тиллай цу заводах. ОАР-а фармацевтически промышленноста лара йолча цу завода лоархІам мах бь аргвоацаш боккха ба. Цо шуи мехка исторе чухь эггара хьалха арахеца йолаьй къалхагІа лакхача маьхех доазол дехьара ийеш хинна дукха маьхера молхаш.

Халкъашта юкъерча машарах массане гера дІадаккхаран тІехьа латт вай, белгалдаьккхар Н. С. Хрущева, хІаьта тайп-тайпарча мехкашкара нах герзи хІалаквеш йола кхы тайпа средствашца хьаелга социализма даргдоацилга ховргдолча кхетамерча наькъаца соцам бергболча гІулакха тІадерзадаь вовй низаш лаьгІ а долийтаргдац. Вайна дезар еррригача паччахьалкхеий низаш машаречa гІулакхашта, белгтала аьлча, нах хІалакбергболаш а довцаш, цар ха вІаькъергйолаш, унахцІено чІоагІъергйолаш дола «герз», из тайпа стІема кхоачам» хьабаре тІадерзадаь хулга. ХІаьта шуи завод уж тайпа средствеш хьаеш а й.

Из завод хьалъаро бокъонца тешал ду унахцІено лораяра гІулакх мехка тоахара а укх тІехьарча ханнаца халкъа балийна даьней эзараш болча наькъа синошта Іоажал кхухьаши хинна лазараш дІадахара а шуи республика правительства чІоагІа йоахко еш хилара.

Н. С. Хрущева дІахо хувц советски унахцІено лораяра толлмий хьакъехьа.

Доккхал а деш ала йиш я тхога, аьлар цо, кхыметтел тха моастагІий а мукІарло ца дича ца боалача кхоачабаь дола доккхий толамаш унахцІено лораяра даькъе Советски Союзо даьха хилар.

Халкъа хьал-торо лакхъяр, унахцІено лораяра даькъе Советски правительства чакхдаьха гІулакхаш бахьан долаш мехка бахача наха лазараш а балараш а дукха кІезигагІа хул, хІаьта юкъера лаьрхІача саге вахаш йоаккха ха дІаяхача бІаьшерехь 32 шу мара ца хиннача метте, хІана 70 шу я.

Советски Союзе дукха а дукхагІа хиннаб лораш: вагахьа саина революци яллехьарча Россе верригаш а 23 эзар лор мара хиннавеце, хІача уж ва 445 эзар, юкъера лаьрхІача хІара 500 сага 1 лор кхоач.

Советски халкъо камаьршша дІалу ший опыт доттагІашта.

Шуи заводе тхона бІаргабайра, аьлар Н. С. Хрущева ший къамаьл чакхдоаллаш, цхьан бартаца къахьегаш боахка египетски болхлой, инженераш, техникаш а царна шоай опыт дІалуш бола советски специалисташ а. Тхона цІенача дег тІара лов советски египетски болхлошта, хІаьта ништа вай бІарччача халкъашта а, юкъера чІоагІа доттагІали вошали дегІаахари тоадалари.

Укхаза сона бІаргадайнач са дог тоха а далийтад, со гІад а вигав, аьлар дІахо Н. С. Хрущева, Экономика дегІакхуалар, халкъа хьал-торо айяр — из да эггара керттера дар. Серда-и хьашт мех-д а йиш ма яй колонизаторaштен империалисташтея, цхьабакъда, алхха сийрдадар аьний империализми колониализми дІаяргьяц. Колониальни лоалахи Іазапехи мукъадаьннача халкъо котало йоаккхаргхилара бола тешам алхха экономика, культура, Іилма яйдарна мара бац.

Н. С. Хрущева дІахо йоах, ОАР-е хьалхашка латта декхараш Советски мехка а довзаш да. Торонаш кхы а кІезигагІа йолаши халагІча хьалашкен доладелар тха халкъ социалистически общество хьалъе.

ХІанз кхы тайпа я ханаш. Мехка лоІам чІоагІбар духьа оашош лоаттабеча къовсаме доттагІал долче халкъашкахьара хургдолча гІо-новкъосталга дог даха йиш я шуга. Н. С. Хрущева дагадохийтар, агрессораш — английски, французски империалистащи Израили — Египетах летача хана ОАР-а халкъо великобритански лома «цІогкагдаь хилар». Тхо гІаддигадар шуи хоталоно, аьлар Советски правительствана керте латтачо, хІаьта гІаддахарал совгІа, оаха, шоана дагадоагІача тайпара, хьадда хьаллаьцар цо, новкъостал дир шоана. цу даькъе герзаца а деш, шоай гІулакхаш чакхдаргдоацилга цІенкаштта дІахайтар агрессорашта. Эксплуататорашта духьала, колонизаторашта духьала, империалисташта духьала къовсам лоаттабеча халкъашкахьа ба тха безам, йоах Н. С. Хрущева. Тхо раьза да кортамукъале яккхар духьа къовсам лоаттабеча халкъашта, хІаьта оаха царна новкъостал а дергда.

Н. С. Хрущева цІаьнха а дег тІара баркал аьлар селлара безаме ца тІазцарех. Цо чІоагІа баркал аьлар шоай говзали опыти Іарбий халкъа дІалуш боахкача советски специалисташта, ВІашагІкхийттача Іарбий Республикана оборудовани кхухьийтача Советски Союзерча заводий болхлошта, инженерашта, техникашта.

Іарбий-советски доттагІал хьаьгта хьахьокхаш йола демонстраци а хинна дІавттар завода болхлошцеи специалисташцеи Советски правительствана керте латтар вІашагІкхетарах.

МАЛХ ЛЕПАЧА АСУАНЕ

АСУАН. 13 мае малх лепача Асуане торжественно тІайицар СССР Министрий Совета Председатель Н. С. Хрущев, ОАР-а Президент Гамаль Абдель Насер, Йеменски Іарбий Республика президент Абдалла ас-Саляль.

Аэродромера Н. С. Хрущев, Насери, Саляли Нил долча дІабахар. «Рамзес» яхача кемаца хи тІа гІолла хьалбахар сунт хьалъеш болча кхаччалца.

90 метр хулача сунта гІов вІашка ца доаладеш дитача юкъа тІа кхоаччашехьа кема юхасоц. ХьатІаотт торжественни минут. Н. С. Хрущева, Президента Насера, президента Саляла Нила чу кхосс моакхаза кхо кхера.

Салют лу. Хьахе сийлахь-доккхача хи йисте гулбеннача эзараш болча наха дог гІоадьнна детта цІогІарч.

25 тони мухь хьеча вотквех «МАЗ-ой» ше дІайоассаеш йолча ІалаьмаІте йоккхийча 8 баржан цхьан сахьата эзар тони лоаман кхера чуккосс хи чу.

Беза хьаьший хьежар лакхехьарчен лохехьарчен каналашка, кхерий лоамех яьхача туннелашка, ГЭС-а цІен бетонах баьча букага.

(ТАСС).

КАИР. 10 май. Кубба яхача дворецe переговораш хилар СССР Министрий Совета Председатела Н. С. Хрущевнеи ВІашагІкхийттача Іарбий Республика Президента Гамаль Абдель Насераи юкъе.

СУРТА ТІА: Н. С. Хрущев Гамаль Абдель Насери переговорие еча хана.

АП—ТАСС сурт. (Хьанйцад фототелеграфица).

ХІАНЗ КЕРТТЕРДАР—ДІАЙИЙНАЧА ХІАМАШТА ГІУЛАКХ ДАР

КПСС обкоме

Гайна яьнача а шийлача а бІаьстено дІадех кхашкара балхаш чакхдахара къаьстти чІоагІа сухал белген уж дика вІаштІехьдоахилгеи. Цхьабакъда, дукхача партийни комитеташа, производственни управленеша, партийни организацеша, колхозийн совхозийн кулгалхоша кхоачамхилал техника шоашка йоллашехьа а бІаьстан юкъера культураш дІаювлга тІехьадоах, геттара мела леладу дІайийнача хІамашта гІулакх делга, йоагІача тайпара йоакхо яц лакха хьувкъамаш даха аьнна тІайца социалистически декхараш кхоачашдара. Дукхача боахамашка хІана а культиваторашта ремонт яь яьккхац, оасар дохадеча маккашцен кхалингаш ягІача дискашцен кийчьяьяц уж, тояьяц хий декха инвентарь, шин сменах болх бергболаш трактористаш вІашагІтехабац трактораштa.

Цхьацнейоара хьажкІаш лелаечин свекла хелаечен звеношка яц шоай участкашка мугІараштв юкъера обработка яра хилавза аргІоаца техника. Дуккхача бригадашка, отделенешка ца дІайийнача хІамашта хий декхаши гІулакх деши чакхдаха дезача балхашта оттаь балха планаши графикаши.

Дукхача боахамашка оасаро хьалдикъад гураха дайна ялаташ, хІаьта а царна гербицидаш яха молхаш тохилга вІаштІехьдаьккхадац. ЙоархІ ша довккхаши нхаІаши латтача хина молхаш еттарца соахка даь гІалаташ укх шера кха а кердадоах, —пайда ца барал совгІа боахамашта доккха зе дора цу гІулакхо.

Колхозашкен совхозашкен болх буларгболаш дукха нах боллашехьа а, хий декха тоьал боахлой къоастабаьбац бригадашта. Хьакъоастабаьраш а къахьегама оасарле лоха йолаш болх беш ба, дукха боахамаш ца дІайийнача хІамашта хий декха кхыметтел дІакола а даланза.

ДІайийнача хІамашта гІулакх делга къаьстта во вІаштІехьдаьккхад Шаьла производственни управлене кхашка. Оахама тІагІоллравлене чкъор доацаденнад. хІаьта а «Джалка» яхача совхозе дІайийнача 3900 гектар долча гураха дувча ялатех маккаш даьха даьнадац 950 гектара тІа мара. Кхы дикагІа лелаш гІулакхаш цхьацадолча кхыча боахамашка а: «Дружба» яхача совхозе 2852 гектарах маккаш даьхараш 800 гектар я, хІаьта «Гудермесский» совхозе 4069 гектарах — 1250 гектар.

Ла йиш йоацаш мела лоаттабу химически къовсам оасарца. Кхоачамхилал гербицидаш йоллашехьа а, ерригача районе гураха дІайийнача 24680 гектар ялатех обработка яьраш 1095 гектар мара яц. ТІадаьнача оасара духьала химически обработка вІалла еш а яц «Гудермесский», «Джалка» яхача совхозашка, цхьаина а колхозе. Горох дІайийна дукха кхаш ІажагІча эизои сагалий баьцон хьалдикъад, цхьабакъда, горок тІаьнначул тІехьагІа маккаш дахха хиннадац.

«Джалка» яхача совхоза йиъалагІча отделене 128 гектара тІа дІайийна гидуаргаш оасаро хьалъюкъащ латт, хІаьта мугІараштв юкъе еш йола обработка хІанз а дІайолаяьяц. ТІаллае доахаш дола маккаш дахац хьажкІашта. Шайийнача шекара свеклайна обработка йолае еза ханаш тиллийтай «Гудермесский» совхозе.

Культиваторий паоскорежуши лапкаш яраара технологи чІоагІа телхаю «Джалка» яхача совхозе. Дукха бригадаш важдачни агрегатаица Іалашъяьц, культиватораш тІа дІаоттаяьц болх бу органаш, трактораштa тІехьа хІанз а дІаэхкаяц культиваторaш.

Цу совхоза йиъалагІча отделене дІайийнача хІамашта гІулакх деча хала техника юкъе кхухьилга кхоачашеш дац—дукхагІа дола балхаш кулгашца деш да. Е йоаттІаш йола терко яц В. Светличнен В. Первицкен методех свеклан хьажкІаши кхееш йолча звеной. Масала, шоллагІча отделене Юнусова звеноцарча МТЗ-5 яхача тракторех наІ соттигача шинашца Іалашъяьяц. Къахьегамах мах телара хьалаш довзаш вац звеньевой, геттара ка тиннадул тІехьагІа яхийтай цуи участке сагалашта духьала гексахлоран яхача дустаца обработка еш йола опыливатель.

Уж тайпа кхоачамбоацараш ца Наурски, Наьсарен, Урус-Мартана районий колхозашкеи совхозашкен, хІаьта нитта «Скотооткорма» треста боахамашка а.

Юртбоахама продукташ яхарен кийчьарен министерства а хиш дехкача лаьттайн хин боахамен министерства а эсала леладу дІайийнача хІамашта гІулакх дара деча балхашта кулгалделген тІахьожам лоаттабелгеи. Уж машар а бь Іеш я кхоачашъянза аргйоацаш йола агротехника бокъонаш телхаерашца. ТІаьнина йоархІ дІаяккхарцеи юртбоахама культураштa зулам деш йола хІамаш йоарцеи дувзаденна дола дерригга балхаш шоай ханнахьеи дикеи чакхдахарга хьежжа хургда 1964 шера лакха хьувкъамаш кхеара тІайнна социалистически декхараш кхоачашделга. Цуица дувзаденна юрта боахама болхлошта хьалхашка латта декхар да лакхача, дика вІаштІехьбаьккхача боарам тІа гІулакх деш дола балхаш, агротехника бокъонаш бокъонца кхоачаш а еш, гербицидех техникаех мамогга дукхагІа пайда эцарца чакхдоахилга, цу бокхачен лоархІамерчен балха тІа совнагІа къахьегами ахчей дІаахийта дезаргдоацаш, дІалодар кІезигагІа а дохийташ продукци дукхагІа йоаккхилга Іалашдар духьа.

КПСС обкома бюрос юртбоахама продукташ яхарен кийчьарен министерство, хиш дехкача лаьттайн хин-боахамен министерство, «Сельхозтехника» объединени, «Скотооткорма» трест, «Грознино» объединени, консервин объединене боахамаш, партийни комитеташ, производственни управленеш, партийни организацеш, колхозийн совхозийн кулгалхойи специалисташи дехкарийла баьб бІаьстан юкъе хьажкІаш, баьца даараш, кхыйола культураш дІайийна яхара, дІа-

(ДІаходадар 3-ча оагІо тІа).

К Ъ О Р I А

Консультаци

М. АБДУЛЛАЕВ

Къорlа, бусалба наха хетачох, — сийлахь-йоккха, цхьаьна а хlаманца цийсъе йиш йоаца произведени. Из — деглагарча деррига лазарех а синагарча балах а воккхаш, рузкъан да веш йола средство. Дахьах тешаш бола цукха бараш бiсмал ца оалаш а кхера ца луш а кулг тоха йиш йолаш бац.

Бокъонца хьежача фий из, къорlа яхар? Къорlа (lарбий меттала «къурlан») долча бесса маlан дича, «дешар» ялилга да. Къорlа, юкхьаща дена дувцаш хьадоагlача хабарех, цхьаьца корта къьаст-къьаста боссабеш аллахlа Жабраил-малайкага (Гавриилага) гlолла Мухьаммадага lочудоссадьал хlанз ше долчча тайпара. Хlара кърта тlа дьача йоазонна тlатехай «Меккински» е «Мединский» яха дош. Из — корта Мухьаммадага lочубоссабаь моттиг — Макка е Маддан — белгалъяккхар дукъа да дьша ядаь да.

Исторически lилмо хьакъехкад, из документ лаьттан тlа хьахинна хилар. Цу тlара къьгта ялуш да ислам хьадаьнначен чlоагlденначен хана, кешта аьлча вай эрерча 7-ча бlаьшерен хьалхарча ах бlаь шерехь lарбий общество деглаахара (экономически строй, социальни отношенеш, язычество юкъера араккоссар дукъа лоаттабаь къовсам, ишта кхыдараш) исторически хьалаши шоай тайпара бацхалонаши.

Халиф Осман волча хана оттадаь да къорlа (вай эрерча 644—656 шерашка). Паччахьал Османага кхоачача хана дукха lаймад шоайла вlаши дукъала дола, кхыметтел халифата цу хьарча политикаш тирдала а йиш йоаца, цхьан бесса Мухьаммадагара да кхаш хинна дешаш. Цигара дикза даргдоацаш нийсденлад Мухьаммада дешаш гулделгей нийсделген, хlаьта цар ларда тlа вlашагlа а теха бусалба наха дьна-вахара цхьа бокъонаш оттаелген. Мухьаммада хьехамий дзм мел дола сборникаш, цу дакъе пайхамара «тlехьа латтараш» гулдаьраш а, Османа указанех доагадь дlадаьхад. Гучох, миччa бесса йиса яле а, бlарча йисай цхьацайола цар варианташ. Цу хьакъехьа язду цхьаболча lарбий автораша а 8—10 бlаьшерешка.

Къорlа тlа язду, «вагахьа сочна из (къорlа. — М. А.) Аллахlатара хиннадецаре царна (дьала цаl ца верашта. — М. А.) вlашдукъалеваш дукха корайоагlаргьяр цу тlара» (4-гlа сура, 84-гlа байт»). Къорlа чулоацама аьча анализо хьакьокх, вlашдукъалелех диза из хилар. Имама Малика ибн-Анасе даьча мунlарлоних 270 совгlа вlашдукъале я цу тlа.

Е хронологически а, е логически а ларагlа оттадаь дац къорlа. Из гуш ду кхыметтел сурашка а (кортошка) материал дlанийсъарга я хьежача. Къорlа кортош — уж 114 ба — цхьаьна системах а ларагlа а доацаш, дукхагlча хьале цар доккхалга хьежжа дlаниiедаьд. Кортошта (сурашта) тийнна цlераш дукхача дакъе кlалхарча йоазол чулоацамца бувзам боацаш а дагадоххарех тийна а я. Масала, къорlа 2-гlа сура «Етт» яхаш да, 6-гlа дар — «Доахан», 16-гlа дар «Накхара мозий», 29-гlа дар «Гизг» яхаш. Цхьабакъда, цу хьайбех тексте аьнна лоадама хlама дац. Е хьэзаргба вай веннача сата бешаш бола 36-гlа корта (Яьси). Цхьа дош дац цу тlа байнарех лаьца яздаь. Цо дуйц, дукхха lарбий шин хьакамах тешац, бахнийтараш бе а йоах, лелха а бу яхаш «аллахl летткъаш» хилар.

Цхьабакъда, дакъах тешаш болча дукхагlчарна lарбий мотт хац, цу сура тlа яздьяр фуд хац, тlаккха хlара дениа дешаш, 2—3 шера вlаштта, ше венначул тlехьагlа из шийна дешалда аьле васкет ду. Хlаьта байнача наха дуlаш делга-м духовенствана эггара дукхагlа пайда тlабоагlача моттигех цаl хила а хиннай, хlанз а я. Кахьата цхе оагlо тlа мара язбаь боаца къорlа из корта бешарг (40-эза) 80—100 сом доакх. Библе тlара хьайндаь хlамаш а дукха да къорlа тlа. Цунна юкъе йикьай къаьнара жугатий, сирийски, кхыйола легендаш. Къорlа из оагlув кlоаргга а нийса а гучайоакх Дагестана башха-дикача lилмахочо - востоковеда М. А. Казем-бека (1802—1870 шш)... «Цу хьехама дукхха догмаш, — яздаьд из, — халкъ тийшараша е цул вахарен цунна гонахьарча lаламен хьалашца нийсъеш вlаштlехьаьхьай, цу тlа во шийна чухь вlашагlдийлад lарбий-язычникаш меттел, христианаш а, жугатий а, магаш а, буддисташ а мел тийшараши догмаши, цудукъа массе тайна дьмаш дlахо кхухьараштa хетача цхьадолча хlамашца нийса хила тарлора из» (М. Казем-бек «Ислама истори». 1860 шера арадаьнна № 3 йола «Эрсий дош» яха журнал, оагl. 151—152).

* * *

Къорlа чулоацам кlоаргга lилмана дукъала ба, lаламен общественни закономерносташ бакъац но, хlаьта дунеи чу мел дола хlама дала ялар а цунна ловр а кхоачашхулаш хилар лоархl. Къорlо оттадаь космически сурт, библийски дар а санна. Даьсса да. Цо яхачох, дуне вlаши тара хlама доацача шин дакъах латт: лаьттахи сигаленехи. Лаьтта — меттахьа хьовш йоаца дунен юкъамоттигера шаьра lагlартlе, ханна дения а lехалуш а доля къиной дуне да. Сигале ворхlаза вlаштlаръяь е цаl шоллагlчоа лакхе лаьттанна тlа олладенна латташи дала хьаллаьца лоаттадеши дола ворхl дакъ да. Сигаленаш, лаьтта санна йоацаш, толашагlа йолча материалах хьаьь я, кешта аьлча лепаш долча дезача тlоех, хlаьта дайнача хьайбайи наькен синоша, малайкаша, аллахlа шоай еррига ха йоакхаш йола моттиг лоархlаш а я.

Къорlа яхачох, малхи бутти хьакхеллад лаьтта дlоахде, хьа белгальяккха аьна; седкъий — лаьттан тlен форда тlен йоало эттача хана «нийса ихъ» бовзийтар дукъа; эггара кlаллара сигале, вож сигаленаш а санна, меттахьа хьовш яц, хlаьта цунах дlабелла йоалла малхи бутти цхьан метте латтача лаьттанна гонахьа гобовхаш да. Цхьан метте гулденна lалъмате дукха седкъий а долаш, вай маьлха система а юкъейодаш бола Мlаечин никъ ялар сигаленга бода лоамий санна лоархl къорlа тlа, аллахlа тlадехка гlулакхаш кхоачашдара малайкаш lокlаллувлаши хьалтlазувлаши бола. Метеориташ, «чуленаш» дола седкъий, ди къовкъар, тlоа сигар лбаме тlа гlолла урагlа а даха малайкий къамиьлашка ладуегlа гlерта шайтlаш лелхадеш дала етта хlимаш я йоах.

Къорlа тlара вай йоалаьча положенеша тешал ду, цих lалама маlан ца довзаши довзе йиш йоацаши хиннача а фаьлга хьисапа дьмо дувцачох кхоачамбоц хиннача а хана хьалlаштlехьаьнкха хlама из хилара.

lилманга диллача кlал кlийла йоацаш ба лаьттагlара тlайоала а садоалла а хlамаш хьакилара хи деглаахарахи, сар хьаккоалар бола къорlа хьехам а. Из библе тlен кхача йезача книжкаш тlен дlаядаь хиниа фаьлгаш юха кердадоххилга да. Къорlа тlа йоах, лоабетах хьаккеллав сар (55 сура, 13 байт). Цу тlа а, къорlа яхачох, лоабат цхьаньаьа бекъа хиннаб, шоллагlчаьха — тliлеташ, кхоалагlчаьхий — эбоне. Цхьаькханахьа, хьалхагlа аьнцаф хари а деш, къорlа йоах, сар фо аьнна хьаккеллаь (22 сура, 3 байт). Лаьттагlара тlайоала хlамаш, хьайбаш, сар хьаккеллача хана денз, хьех къорlо, цхьаьна тайпара деглаухаш а хувцалуш а хиннавац.

Дуне довза йиш йолаш дац, йоах къорlо, цо хьех наха «довза йиш йолаш дац дакъа наькъаш», адамаш дух тlа далга дилла боацачи цун доlамах лелаш да дунен тlа мел дола хlама, яхаш.

* * *

Къорlо кхайкадеш дола социальни хьехамаш реакционни да. Аллахlа цlерах цар могаю эксплуататорски строй. «Вай, — йоах къорlа тlа, — цар кхача дlабийкъаб царна юкъе... цаlаш вокхарел даькъалах баьб: цхьабараша вожаш шоашта чуоттабергболаш» (43 сура, 31 байт). Аламашкара миска хьал нийса лоархl къорlо, дала ше оттадаь да из йоах. «Аллахlа миска вахьчун, — йоах къорlа тlа, — лакхвала хlама дац» (22 сура, 19 байт).

Эксплуататорий lаьдал дьлагара а дукъале йоацаш мутlахьа хила везаш а да йоах: «lа (Аллахl. — М. А.) хьайна лоьчоа lаьдал ду, хlаьта хьайна ловчунгара lаьдал хьа а доакх» (3 сура, 25 байт). «Ва шо, дакъах тийша нах. Мутlахьа хила Аллахlа, мутlахьа хила дала вайтачоа а шоашта юкъерча lаьдал бе доаллачоа а» (4 сура, 62 байт). Шарlато (бусалба наькха законо) цу догмашка хьежжа къиза тalзар де а боабе а могабаьб тlалаьттача lаьдало яхар ца дьнах. Къорlа тlарча цу догмай а шарlата цу установкай а закон нах доал дора, хlаьта цхьацанахьа хlанз а цу бусалба меккашта керте латтача феодалаша.

Кхьча дьний «дезача» книжкаша а санна, частни доалахье еза я жувоа мегаргйоацаш а лоархl къорlо. Частни доалахье хувца гlертар далла хьалхашка доккха эулам лоархl. «Хьай бlаргаш тlа ма лекха, — йоах бусалба наькха дезача йоазоно, — цхьаболча параштa оаха (Аллахlа.— М. А.) кхоачадьоча» (20 сура, 131 байт).

Къорlа нийса лоархl кхалсаг бокъо йоацаши дакъе йоацаши хилар, цо хьех, кхалсаг шии сийнага диллача маlача сагал цхьа дакъа лохехьа латт, хlинна аьлча цунна долча гlулакхах кхелла я из. Бусалба наха юкъе дувцаш хьадоагlаш да, кхалсага 24 пlенда ба, хlаьта маlача сага 23 мара бец, юкхьенцара кхалсаг Адама пlендах кхелла йоландаь, яхаш; цхьабакъда, кхалсага 24 пlенда маlача сага цхьан пlендапа нийсса лоархlаш ба. Шии сийнага диллача кхалсаг маlаче сагал лохагlа латт, из, маlа сар санна, аллахlа ше кхелли а йоацаш, Жабраил-малайка кхелла хиларах а. Къорlо мовроцта бокъо лу шоай исташтa шоашта товча тайпара таlзар де, царна етта, из цlагlа чуелла йоалла. Цу доллача хlимаша лерхlаз да кхалсагах мара мутlахьа лелалга, цун доалахье, хlама елга. Из хьалловаш да кхалсага мерагара хьаялла бокъо луш ца хилар а.

Къорlо яхачох, е ший даь-цlагlа а, е ший дезала юкъе а шийна дезари ловри кхоачашле йиш йолаш яц кхалсаг. Дезал ялар малхбоалехьарча дукххача кхалнаха цliкха а сердало гуш йоаца, царех доалла хозен дикен гlулакх доадеш йола набаъте хиннай.

Цхьанкха тайпа жоп дала ца ловча къорlо общественни вахара дукха дешаш юкъе дут, — царца къамаш, метташ, цlеки бесаш хьахиларах дола дешаш а. Христианствен идунзмон санна, ислама тlа а йоах, деррига адам Адамахи Хьаввайхи хьадоладеннад. «Во нах! Оаха маlасаги кхалсаги а даь хьаккеллад шо, — йоах къорlо, — халкъаши фунаши даьд шох» (49 сура, 13 байт). Цхьабакъда, цхьаболча дай тlехьо тайп-тайпара мотт лувш хlана а малагlча тайпара а хиннай, — цунна жоп дала къорlана мегац. Бакъдар аьлча, къорlана юкъе дахa дезаш да яхаш, бусалба наха юкъе дувцаш да, халкъашта юкъе меттаи дийкъар даьла да, метташ дlадекъалехьа хьайбаш санна меттаза хиннаб нах, яхаш. Вешта, къорlана цхьаккха а башхало гац адамий меттан хьайбай меттан юкъе. Даул (Девид) пайхамара Сулейма (Соломон) пайхамари, къорlо яхачох, хьайбай овлхазарийи мотт ховш, цар лоткъамаш хьайдеш, царца къамаьлаш деш хиннаб.

Къорlа ший чулоацамга диллача lилманеи культуранеи дукъала дерзадаь да, из реакционни идеаша прогрессана дукъала лоаттабеча къовсама гераз хила а хиннад, хlана а да. Прогрессивни уйла lотlаеш, дьна хьехамашта дукъалбаьннача lилмахошта низаш деш а уж боабеш а хинна духовенствон эксплуататорски классаши lилма деглa ца дайташ юхасоцаде гlертар. lилма хьалдаларахи паргlата уйлаш яраи боабир юкъарча бlаьшерен Малхбоаленера боккхий lилмахойи поэташи.

Тlема-шарlата судо аьча решенех 1919 шера топаш техар Дагестанерча Буйнакский Уллубий керте лаьттача боккхийча революционераштa. Моллагlчоа а, дешаца е гlулакхаца ислама идеологена а доал деча классай политикана а ше раьза ца хилар дlахайтачоа ислама моастагlа веш дола мукъар тlалоталора. Цхьабакъда, lилман прогресси общество деглайоагlилгей юхасоцаде йиш йолаш дацар. Кхьча тайпара да гlулакх, lилмани общественни вахарен низа дукъала латта ца а могаш цаl шоллагlчоа тlехьа йоалийташ ший позицеш карара ца юлийтача ца боалача кхаьчаб ды.

* * *

Советски lаьдал латтача шерашка овлангара социально-экономически хувцамаш хиннад вай мехка вахаре. Социализм котъяьннай экономике, халкъа вахарен сакхетамеи. lилмо доккхий толамаш лаьхад, дения хьадоагlача наьха вахара юкъе денад из. Цу хьалошка тарьяла саьчэ кхаьчар духовенство.

Ислама идеологаца хlанз шоай кур ду из lилманна дукъала дац ала гlерташ. Исламо lилма ма довза яхац, йоах цар. Аллахlа ше аьнний Муса (Моисей) пайхамарга: «Аз дуне хьаккеллад, хlаьта Адама тlеьхье декхарийла я цун къайленаш йовза». Цар яхачох, эггара хьалха астрономи дlайолаьяр Идрис-пайхамар хиннав, географи форда никъи дагальнар — Нухьа (Ной) пайхамар. Из деррига а дьна идеологи хоастае а цу тайпара вай пеношка дукхагlа «тарлургйолаш» из хилийта а лаьрхlа да.

Ховш ма дарра, къорlа вlашагlделлад lилман прогрессивни общественни уйла Арабе хьахила йолаеннача юкхье. Хlаьта а, къорlа хьадаьраш кхийттаб из уйла дьица моастагlал делаш хиларах, хlаьта из книтта цу книжка тlа дlаяздаь а да: «...Аллахlа тувлабу шоай хьашт долчча тайпара уйла ераш, шек бараш. Дала аздаьчоа дукъала хьувеаш бараш... далла геттара гоама ба» (40 сура, 36—37 байташ). Къорlо дакъа моастагlий ба яхаш кхайкабу цун догмаш нийса хиларах шеко йолаши уж харцъеши мел бараш, шийтгара уйлае гlертараш, хlаьта lилманца цун машар хургба яха къамаьл — де доагlаш а дац.

СССР-ерча бусалба наькха духовни управленешта кулгалдеча деятелаша, коммунизм хьалъеча дlатарбала гlерташ, йоах, Мухьаммада ше а аьхад лаьтта тlа ираз дола хе отта тарлуш я, хlаьта уж идеяш коммунистически общество хьалъеш хиларца тахан чаккйоахаш а латт. Тарбала гlертача шоай тахгихана лард йолла гlерташ, цар хьалхадоах моллагlа lаьдал дальлагара а да, цо яхар де а деза, яхаш дола къорlа. Къорlа уж догмаш хьалха а лувцаш духовенства хьех, аллахlа lаьдал коммунисташта а деннад, хlаьта цар лерхlар, вешта аьлча коммунистически общество хьалъелга, кхоачаш хилда дьнна отта а даьд, яхаш. Цудухьа, йоах цар, дакъах тешаш мел бараша новкъостал де деза СССР-е коммуним хьалъера декхар кхоачашдара.

Ислама опологеташа тахан ишта пайда эц цхьан хана халифари султанари lаьдал бакъдар дукъа хьадагалнийа хиннача къорlа тlарча положенеех.

Духовенства цхьабола викалаш бакъде гlерт коммунистически нравственноста керттера идеяш Мухьаммада дlайолаяь хилари цо Маддане вlашагlъелла хиннача тlема-дьна общине практически хьакъехка хиларн. Цу общиназа юкъе хиннаб, цу хана денз хьахоадоагlачох, цун хьехам Макка дlатlаеце ца тигачул тlехьагlа байдла укхаза хьабаькка Мухьаммад гlончий. Байдла лелача наьха хьало тlа хинна уж, кхача цхьаьна буаш хиннаб, Мухьаммада из мифически община цхьанна а тайпара коммунистически общества таръе боьхьан дий?! Бусалба дьна яхачох, пайхамара идеяш керттерча дакъе къорlа тlа дlанаьвь майий. Ислама хьехамо, вайна бlаргадайнача тайпара, вестаду антагонистически классови общества социальни айпаш, эксплуататорашта мутlахьа хиларех царна дlакара вахарен уйла чуйоссаю, кхалсага сий лоха лоаттадеш дола гlулакх нийса лоархl.

Цхьабакъда, духовенства ший хьаштдола хlилла лелайоя а цунна могаргдац къорlа коммунизма идеяшца кlоаргга моастагlал хилара факт къайлаккха... Къорlо нийса лоархl частни доалахье, сага сага эксплуатаци яр, лоал, из дукъал да социальни нийсхои хьал-торонаш цхьатарреи хилара, хlаьта уж ца хилча хилй йиш йолаш социализми коммунизма а яц. «Цхьаннешта воккарна гаргла совле тlехьеннай шоана аллахlа. — йоах къорlа тlа—цхьабакъда, совле гlехьеннараша шой дакъа юхадерзадергьац царгара ираз даькхараштa, цу гlулакха уж цхьатарра хилийтар дукъа» (16 сура, 73 байт).

Социальни нийсхо йоацаш дола деррига гlулакхаш дlадахьа а лаьттан тlа ираз долей гlозен вахар оттае а гlерт коммунизм. Хlаьта исламо ираз лаьттан тlа хила йиш йоацаш, веннача тlехьагlа мара хургдоацаш а лоархl. Ираз долаши хила безам бале, ислама яхачох, эксплуататораша тlапдатабеш мел бола низ ла а даьлах тийша хила а веза. Лаьттан тlара вахар деглдоай хlелмо, ираз долеи гlозен вахар бахьан долаш къовсам лоаттабарца бола къахьегамхой безам боабу. Къорlа тьехамаи цун чулоацами lилмаца, культурана, прогрессана тарбала йиш йолаш бац.

1964 шера апрель бетта арадаьннача № 4 йолча lилмеи дьн яхача журнала тlара.

«Пограничник» яхача Береговски производственни управлене колхозо совхха дукхваьхха Закарпатерча хьалашка дуга кхеделш дика хьувкъам баьккхар. Укх шера Тисса яхача хи йисте 10 гектара тlа из культура кхее а хlара гектара тlара 45 центнер дуга даькха а лерхl колхозо. Дуга дlаде лаьтта кийчдеча колхоза доккха новкъостал ду «Сельхозтехника» лугомелиоративни отрядо.

Сурта тlа: дуга дlаде лаьтта кийчдар. **Л. Ковгана** сурт. ТАСС фотохроника.

БАРТ ТАЙНА, IЫМЕРЗА

Кхоана коммунизме вахаргвола сар таххане а хьалкхевара тlаберзабаь оттабаь дукхача къамех болча дешархошта идеологически кхетам балара болх тха профессионально-технически училища преподавателий коллективо.

Тха училище деша дагlа Къилбасела Кавказа а Российски Федераце а тайп-тайпарча къамех дола бераш: эрсий, украинцаш, нохчий, гlалгlай, эрмалой, кхыбараш. Цулухьа гlерт тхо царна юкъера къамий доттагlал чlоагlде, цар пролетарски интернационализма уйла лакхъе.

Училище дукха а дукхагlа бола болхлой обшежите бах. Цулухьа кхетама болх цига, уж дукхагlа вlашагlкхеташ болча бу оаха.

Училище беш бола беррига кхетама болх къахьегамца бувзам болаш беш ба. Из пайданегlа бара мел эша хьалаш да училище: гойтара пособеш я, лекцеш еш, дукхача дешархоша дакъа а лоцаш художественни произведенеех лаьца читательски конференцеш ю, Грознерча къахьегама ветеранашца вlашагlбетталуш сайренаш хул, дlадоваийт эггара хьалхара коммунистически субботникаш.

Вай республике Советий lаьдал отташ нохчаша, гlалгlаша, эрсаша, кхыча дукхача къамех болча наха цхьана Коммунистически парте хьалхленца контрреволюцена лоаттабаьча къовсамах, коммунизм хьалъяра тlехьа лоаттабеча къовсамах йийшача яккенца дешархошта юкъера доттагlал чlоагlлара боккха пайда белар.

Доккха дакъа лоац кхетама балха юкъе къаьнарча педагого-воспитатела нов. Сердюка. Цо республика бlелгальяьннача моттигашка экскурсе кхувл дешархой. Краеведчески музее экскурсе бахача дешархошта — кагийча нахан мехкараштен байзар вай республика революционни а къахьегама а турпалаш, цун lалам, республика экономика дlахо деглайоалаяра перспективаш.

Дешархой вlашагlа а кхийте, кино а театрашка а ух, писателаши поэташи тхоаш долча а хьийхе сайренаш ю. Писателаша шоай произведенеш ешарца а Х. Нурадилова цlерахча театре ахарца а дешархошта йовз социалистически чулоацам бола нохчийн гlалгlайн культура, Дж. Яндиева, Р. Ахматовас, Х. Ошаева тхона йийшар шоай произведенеш. Дешархошта дукха ёзелар гlорвавиначa нохчий революционерах Шерипов Асланбеках, Грозне 100 дийнахьа лаьттача а Деникина дукъала баьча а тlемех Ошаева дийцар.

Ошаев дийна вахначул тlехьагlа къамаьлаш даьча дешархоша Плиева, Тагирова, Эльмурзиева аьлар, даьша даьча къонахчал долча гlулакхий сий лакха лоаттадергда оаха, уж санна даьхена тхоаш кхо ца деш гlулакх деш хила дага да тхо.

Училище я салоlача ден клуб, ший совет а йолаш. Дешархоша культурно салоlаргдолаш, сакъердаме ди дlахьоргдолаш уттаяь планаш я цун. Вlашагlъелла даьй-новной совет я училище. Цо чlоагlа новкъостал ду бераштa моральни кхетам балара дакъе, дукха а дика а хьекамаш ду дешархошта, колхозашка, совхозашка, предприятешка дьалла латтача болхлоех дувц.

Хlара 3—5 дешархочоа цхьаьца училище болхло хьожаьбаь, цо царна дешача, болх беча, вахара дика гlулакхаш lомадеча новкъостал дергдолаш.

Цу дерриганеша доккха новкъостал даьд училища болх дика вlаштlехьбаккхара, обшежитеш цхьалхо йолаш а цlена а хилийтара, дешархошта юкъе вай общественна мегаргдоаца гlулакхаш ца леладайтара, цар къаьстта тlо дир дешархоша дика дешара, уж бахьан долаш укх шера хьалхара квартале дешара тlехьайнсо цхьаккха а сар хилавзар училище.

Деррига бераш барт тайна, lымерза, вlаши хьожаш, цхьа дезал санна, дах.

Б. ДИДИГОВ,
Грозне № 11 йолча профтехучилища директор.

Шефий новкъостал

Коммунистически къахьегама сийлен цlа лелаеча Центральни ремонтно-механически завода коллективо дика новкъостал ду шешефал деча Грознерча № 46 йолча школана, «Джалка» яхача совхоза. Ше хьаллаьца гlулакх лоархlаме хилар кхета а деш дика къахьегаш я коллектив. Школа хlара класс тlачlоагlъяьй завода цехий, участкай, бригадий коллективашта. Хlара кlира школе классашка хул заводера инженераш, болхлой, гlулакхера нах, цар чlоагlа новкъостал ду дешархошца кхетама болх бара. Лакхехьарча классашкарча дешархошта лаьрхlа вlашагlъехка черчене курсаш я. Токараши слесараши кийчбара хьакъовстаь участок и тха завода. Цига дешархой распоряженех латташ я керда ялх токарни станок. Дешархошта мел эша чертежаш кийчду тха инженераша. Кхетаста дешархошта лекцеш ешаш, царца беседаш еш хул завода директор, керттера инженер, партийни организаце секретарь, профсоюза заводской комитета председатель, цехийн участкайн, начальникаш, ишта кхыбараш.

Дукхача хана дена ду оаха юргбоахама къахьегамхошта а новкъостал. Дlадахача шера шефство лелайир оаха Суженски производственни управлене Ленина цlерахча колхоза. Цу колхоза заказах дукха мероприятеш кийчйир завода коллективо. Котельно-сварочни цеха коллективо коммунистий ии. Узумова, Гоманкова, Буняна, ишта кхычар инициативах йоли силоси дlа-юха кхахьара лаьрхlа аьшка соалоз хьайир балхара мукъа баьннача хана, хlаьта нов. Соболева кулгалдеча механически цеха коллективо шозза капитальни ремонт йир колхоза пилорама. Дика кийчдир колхоза лаьрхlа дола сийлен доска, гойтара агитацена лаьрхlа хьайир массеха металлически щиташ, колхоза 3 бlаь метр трос балийтар. Инструментальщикаша а шоаниара доагlаш дола дакъа лаьцар шефашта новкъостал деча. Новкъосташо Буртинске, Буцыгина, Панкова, ишта кхычар колхоза слесараштa мел эша инструмент хьа а яь дlаийхьайтар. Цу гlулакхо дикка новкъостал дир, хlаьта кагий заказаш колхоза эшшача хана кхоачашдора завода болхлоша. Совхоз шозза цу колхозе яха хилар завода агитбригада. Цхьа бахача завода художественни самодеятельносто колхозхошта концерт оттадир, хlаьта шозлагlа бахараш агитатораши пропагандисташи бар. Кlоаргга чулоацам болаш цар аьча беседашка, йийначa лекцешка чlоагlа уйла тlа а яхийта ладиглар колхозхоша, дика пайда ийцар цар.

Парте обкома решенех укх шера тха завода коллективо шефство лелаю Шалъа производственни управлене «Джалка» яхача совхоза. Мамотта чlоагlа новкъостал деш я тха коллектив. Инженера нов. Рябова кийчдаьча чертежех коммуниста нов. Толкачева удобрени тассара лаьрхlача механизмана редуктораш хьакьй. Котельни-сварочни цеха коллективо хьаьяй йиъ металлически щит, сийлен доска, хlаьта кузнечни цеха коллективо макхашта 5 бlаь церг кийчъяьй. Ишта завода болхлоша хьа а яь дlакхьийтай совхоза механически мастерске слесарашттеи станочникаштен лаьрхlа йола инструментий комплект. Укх гергарча хана завода комсомольски организаце совхоза библиотека совгlата лургдолаш кийчдеш да 120 книжка. Завода профсоюзни организаце совхозе вlашагlйоллаш я балха тlа хьалха лаьтта рий аллея.

Ишта леладу тха коллективо шефски новкъостал.

Г. НИКИТИН,
ЦРМЗ партийни организаце секретарь.

ДIа-юха кхухьа радиогазет

Машиннаькъа Грознески отделене хьадаьд дlа-юха кхухьа радиогазет. Цу тlа я безаме а тайп-тайпара а материалаш.

Кхашка балхаш дераштa машиннаькъахоша деш дола новкъостал дувц «Колхозашка сиплаь балхаш ду ха» яхача статья тlа. Магнитофонни пленка тlа машиннаькъа отделене вокхагlа волча диспетчера нов. Муравьева выступлени я. Цо дуйц дийнахь-бус локомотиваша дукхагlа никъ бара тlехьа диспетчераша лоаттабеча къовсамах. Цу тlа а машиннаькъахой къахьегама паспортах йола «Болхлочун доккхал» яха статья.

«Тирк» яхача станце йоккха йоацача коллектива къахьегама гlулакхехи вахарахи язъяь я «Гаьнарча станце» яха радиоочерк.

Дlа-юха кхухьа радиогазет бетта цкъа ара я дувргда, вагонклубаца станцешкеи разъездашкеи дlа а кхоачийтаргда.

Машиннаькъахошта къахьегама кхетам балара боккха лоархlам болаш ба дlа-юха кхухьа радиогазет арадалар.

С. ВОРОНИН.

АСУАН. Лакха сунт йоллача бетона тlеххьара кубометраш чуеттай Асуански гидроузла хьалхара аргlа хьалъеча. Нил дlакъовла еча кийчонца дувзаденна дола керттера балхаш йистедаьннай хlанз. Приемни комиссега дlаденнад сунта хи кlалхара дакъа. ГЭС-а цlенойи водоприемники еча даь хинна лоамеш дlадаькхад, тоннелашкара техника арайовкхаш я. Ширача хьарсам чу гlолла тlеххьарча денощка дода Нил. 13-ча мае дlаиъовла доладаьа из.

Гидроузел хьалъеча болх беш 30 эзар совгlа сар ва, царех 1800 совгlа советски инженер, техник, квалификаця йола болхло. Цар юкъарчал доацаш механизмаш лелаю, оборудованена монтаж ю, тоннелаш йоах, бетонни я кхылола я балхаш ду Асуане. Уж ба Волга тlа, Иртыше, Ангаре, Днепре, Енисее низ бола гидроуалаш йоххача бола бaь квалификаци йола специалисташ.

Сурта тlа: цхьан тоннеле еш йола металлоконструкцей монтаж.

ТАСС-а специальни корреспондента В. Будана сурт.

Новогрозненски мехкдаьтта цаккдоахача завода комплексни автоматизаци диспетчиризаци ергйоле проект оттаьй «Нефтехимавтомата», Къилбасела-Кавказа совнархозо чlоагlъяьй из проект.

Мехкдаьттан газови промышленноста комплексни автоматизаци яра йолча Бакински lилма-тохкама проектни институтера группа ейай Новогрозненски мехкдаьтта цакхдоахача заводе. Цу инженерий группаца чувоагlа проекта керттера инженер Александр Афанасьевич Блюмин, вокхагlволa инженер Гейдар Эмулаевич Мамедов, кхыбараш.

Резервни паркашта автоматизаци еш бергболча балла чертежаш эшшача тайпара хургйолаш материали кийчъеш я.

Проекта инженер нов. Блюмина нов. Мамедови резервни паркашка телемеханика никъ биллах лаьцц дагабоалаш боаки завода керттера энергетика волча нов. Вешиловцеи цун заместителаца нов. Триодявлацеи.

Сурта тlа: аьрлехьара вуттехьа И. Н. Башилов, Триодявл. Г. Э. Мамедов, А. А. Блюмин.

А. Шевченко тексти сурт.

ХIАНЗ КЕРТТЕРДАР—ДIАЙИЙНАЧА ХIАМАШТА ГIУЛАКХ ДАР

(Чаккхедоалар. Доладалар 1-ча оагIо тIа).

Йийнача хIамашта гIулакх деш шерра балхаш доаржадара диная дарг мел доацар де, уж балхаш чаккхдоахилга тIехьа ца дуплийта. Кхо ди ха йалехьа юртбоахама машинаштей инвентарай ремонт из йоккхийна а уж звенашта дIаекъанза а ирган. ХIара бригаде, хIара отделене балха пленаш оттае еза кхоачашлергдолча балхий боарамаши ханаши, хIаьта иштта дикалий хьокхамаши цар тIа белгал а деш. ХIара бригада, ерригa звенош кхоачамхилал Iалашъеза культиваторий балха органаш, келаш ирдара эшача приспособленеш. Оасар дохадеш долча маккашиен кхалигаш игIача дисхешцен кийчъе еза ерригa культиваторыш. Шик сменах болк беш хулийтийла ерригa пропашной тракторащи культиваторащи, дийнахьа 12 сахьат даьлча смена а хуйташ техниках бIарччача дийнахьа балха овсарле лакха йолаш пайда эцила Iалаш а дай.

МугIараштa юкъера обработка ярца цхьане, гурахь дIайийна йолаш хьайбашка доа ца дайташ лораде деза. ДIайийначa хIамашта удобренеш тессаргаш йоахкача культиваторий йоакхостала минеральни удобренеш еттилга Iалашде деза. ЧIоаггIа тIалхьожам оттабе беза юртбоахама культураштa хулам йераш гучайоалий хьожаш, соахка уж йоверггIола гIулакх де деза дIайийна хIамаш лораеча химически средствaех шерра пайда а эцаш.

Хьажкlаштa гибридизаци еча участкашка сечарех лоархIача гIадамий какаш ханнахьа дIадаха деза.

ДIайийначa хIамашта гIулакх дар — лоархIамегIарча юртбоахама балхех цаI. Оттабаьча боарине гектаре тIа хьажкIий хенаш а хулийтеш мугIараштa юкъера обработкаши йолкормкаши хеннахьен дикен чакхъяхарах совхозашка къахьегамах мах телара хьалашка хьежжа механизатораштa дIателийла КПСС ЦК, СССР Министрий Совето, ВЦСПС оттаь материальни поощрени. Поощрени ялара баьча балха дикал, ханаш, боарам белгалбоаккх директор, агроном, профсоюза болхлой комитета председатель юкъе волча комиссе. Колхозашта а цу тайпара могадаьц юртбоахама культурай мугIараштa юкъе обработка ярен оасар дарен балхаш хеннахьеа дикен кховчашдарах кхы тIа а мах е поощрени тела оттаелга.

КПСС обкома бюрос партийни организацей, юртбоахама органий, колхозийн совхозийн кулгалхой а специалистий а теркам къаьстта тIаберзабаьб юртбоахама культураштa хий дуллача хана хин кхоачамех бизза а ниса а пайда эцара, лакха а тешшаме а хьувкъамаш кхелара бола керттера кхоачам из хиларах тарра. 15 май хьатIакхачалехьа цIендаь даханза а бокъонна кийчдаьза а даргдаш хиш дехка деррига харшаш. ХIара бригаде, звене хий дехка графикаш оттайойла, уж кхоачаш мишта ю хьожаш чIоаггIа тIалхьожам лоаттаболба, хиш дехкача болхлой къахьегама овсарле лакхъяр духьа хилаза дарг мел доаца хьалаш хулийтаргда, царна эшшача инвентараца, кога бувхабеча спецгIирсаца уж Iалаш а бь, массаза а цар гIулакх дергдола лаьттан участкаш царга дIа а енна. Хиш дехкачa лаьттaшкара боалача хьувкъама къаьстта учет делайойла, шерра юкъехухьалба ханнахьа, дика хий дехкилга а лекха хьувкъамаш доакхилга а Iалашдальча хий дехкача болхлошта кхы тIа я мах телнига. Хий дехкача лаьттaшка дIайийначa хьажкIаштей шекара свеклайн шоззачул кIезигагIа хий ма дуллалда. Хий диллачул тIехьагIа тIаIоаллара лаьтта чIоагI ца далийтар духьа мугIараштa юкъера лаьтта цамла ца доаккхаш ма дуталда.

Шу дIахолаючa юкхе вIашгIьехка хинна свекла лелаю, хьажкIаш белаю, коартолаш лелаю, баьца дааргш делалу, кхьйола звеноэ йоха ца еш шоаш йолча тайпара ютила дIайийначa хIамашта гIулакх дара балхаш толаме чакхдахара хилаза дергдоацa, дIайийна хIамаш цхьа доал доацаш хилар дIадаккха, хьувкъама кхела хьалхара звеновдий белхтокхам лакхбе. механизатораштa, совхозий болхлоштa, колхозоштa шоашко лелае дIаеннача лаьттан участкашкара дикка хьувкъамаш дахарах поощрени яра оттадаьча гIулакхех пайда эца йиш хулийташ дола хьал сацна лоархI КПСС обкома бюрос.

Производственни управленей партийни комсомольски комитеташ, колхозийн совхозийн партийни, комсомольски организацеш дехкарийла я хьажкIаш, шекара свекла, коартолаш, баьца даараш кхеара балхаш деина шоай тIахьожамa кIаллаца, цар хьувкъамаш доакхдара долча кхоачамех кхетамца пайда эцилга. Iилманей хьалха латтача практикаией карагIдьйна дика мел дар производствана юкъехухьилга Iалашде.

Парткомаш, производственни управленеш, юртбоахама продукташ яхарен кийчъярен министерство, хиш дехкача лаьттaйн хин боахамен министерство, колхозийн совхозийн партийни организацеш дехкарийла я дIайийна хьажкIаш, шекара свекла, гIадуаргаш, кхыйола бIаьстан юкъе юа культураш, хIаьта иштта гурахьа дуа ялаташ а малагIча хьал тIа ца хьожилга сов чехка вIаштIехьдаккха, культураш дIаюча хана дуплийта кхоачамбоацараш хеннахьа дIадоахилга Iалашдар духьа. ДIайийна хIамаш чийлха тIаяьнийча а йиача а участкашка уж шоззагIа дIавоалга вIаштIехьдаккха деза.

Производственни управленей партийни комитеташ, колхозийн совхозийн партийни организацеш дехкарийла я дIайийнача хIамашта гIулакх дара балхаш толаме чакхдахар духьа дукхча нах юкъе а озаш механизировании бригадай, звеной, колхойхой, совхозий болхлой социалистически вхь вIашагIйолла. Даим яхьа итогаш ина, дIайийнача хIамашта гIулакх дара балхаш ханнахьеи дикен кхоачашдарах механизировании звеной членаштен кхыча колхозхоштен, совхозий болхлошта материальни поощрени ялара гIулакхаш шерра юкъеккхахьанза дергдац. Хьада къовсам лоаттабе беза балха тIа браз ерашца, гIалат далийтараштa чIоагIа бехк а беш.

«Грозненский рабочий», «Ленинан некъ», «Сердало» яхача газетий редакцеша, радиовещаней телевиденей комитето даим дувца деза дIайийнача хIамашта ханнахьеи дикен гIулакх дар духьа лаьца социалистически вхь мишта лел а 1964 шера ялатий, хьажкIий, шекара свеклай, коартолий, баьца даарий, кхыча културай уж дIайийнача дерригача лаьтташ тIара лакха хьувкъамаш дахар духьа лоаттабеча къовсаме механизировании звеношта, бригадашта, колхозашта, совхозашта карагIдьйнараш а даим дувца.

Дукхагlа дlайолла хьалхара силос

СПЕЦИАЛИСТА ХЬЕХАМ

КIезигa халонаш йнаьд шура телача хьайбай боахамий болхлошта июлеи августеи беттай дIайхача денош, даьгIенашкара бевцаш сихха йоагаю малхо цу хана, доакъар ца тоъар бахьан долаш продуктивность лохъю хьайбаша. Массахана шура совъяккхара цу юкъа хьайбашта оттаьча рациона юкъеяхьа еза хьалха йолла силос.

Май бетта дIаелла силос кийча хул 40—45 ди даьлча, нешта аьлча шурий боахамашта моша доакъараш дукхагIа эшача хана.

Республика колхозашен совхозашен 70 эзар тонн хьалха йолла силос дIаеллар соахка. Цу мальхерча доакъарах дукхагIа дар — хIара кхоабача Iатта пхи тонн совгIа хургдолаш кийчдир Наурски производственни управлене.

Хьалха йоллача силоса мегаргIа мошача доакъара лаьрхIа гурахьа дийна клаташ. хIаьта клатийна лаьрхIа гурахьа дIайийначa культураштa гонахьара хьекха моша алаташ, кхьча моттигашкара хьекха баьцаш а йоархIаш а. Дика силос йоал ка бакхалехьа дIабеллача сийнача эрзах. Цу тайпарча силоса цхьан килограммаца 0,13 доакъара единицей 6 грамм дегIах латаш йола протеини я.

Хьалха йоллача силосо торо хулийт гIожача доакъарийна лаьрхIа хьекха баьцаш йокъалургйоацача хапа нарех пайда эца, клетчаткаш кIезига а протеини каротини дукха а йолаш эггара мяькере дола белоко-витаминни доакъар Iалашде.

Вай республика колхозашкеи совхозашкеи дукхагIа дIайолла хьалха йолла силос гурахьа дийнача рожах, духхьал цхьан рожах е цунах кхийола культураш а теха дIайоал из. Гурехьа дийнача рожах еллача силоса цхьан килограммаца хул 0,71 доакъара единицей 12 миллиграмм каротини.

Маца а мишта а еллача дикагIа хул силос гурахьа дийнача рожах?

Ка боаккхача хана гурахьа дийна рожь гIожлу, хIаьта кIезиглу пунцара пайдангIа дола доакъар-лорнаш, тIаккха лордаш кIезигагIа ме хул вогIа дуъ доакъар. Цудухьа. хIара гектара тIара дукхагIа а дикагIа а доакъар даккхара лоархIаме да гурахьа дийна рожь силоса лаьрхIа ца бакхалехьа хьеккача. Цунга хьежжа вIаштIехьдаккха деза гурахьа дийна рожь силоса лаьрхIа 10 дийнахьа хьекха доаккхилга а цо сихха дегI дахьача ханах биэза пайда эцилга а.

Геттара лоархIаме да хьалха йоллача силоса лаьрхIа йола масса тоъам хиллал тIаьда хилар. Эггара дикагIа хул силос дIайоллача хана цун тIоадал 60 — 65 процентага дIакховчаш хилча. Эттача хана хьалашен из чуэпара технологен торо хулийте, хьалха йоллача силоса лаьрхIа йола масса ловсаръяхийтача дикагIа да. Цу тайпара масса дика тоIалу, хIаьта цунах дIаелла силос дика юаш а кердачей баьцах еллачул дикагIа а хул. Керда хьекха масса вIашкатеха а е кучкаш яь а йита йиш яц, хIанè аьлча юкъера сов йоех а еле пайдане хIамаш дIайоал цунах.

Нагахьа санна силоса лаьрхIа масса ловсаръянийта йиш еце, пунцара совйола тIоадал дIаккхара из харша чу йолл, тIаккха цу тIа 10—15 сантиметр аьта ча дилла деза.

ДогIо йошаьча баьцех елла силос во хул. Цудухьа ловсаръякхача баьцех мара йолла йиш яц силос.

Ата дезий хьалха йоллача силоса лаьрхIа дола моша доакъар? Доакъара институто ньча опытаца хьахьокх атзиза йолча сийначa баьцех силос еллача пунцара сийна вешествош 1,5 — 2-зза кIезигагIа йоаш хилар, хIаьта аьтан атизен йола баьцаш цхьатарра тоIалу. Цхьабакъда, силоса дIадоллаш дола моша доакъар гIождала доладене хилча, из дикагIа хул аьтачи, хIана аьлча чIоагIагIа IотоIалу из. Ала дезаш да хьалха йолла силос дика хилийтара лоархIамегIа дар баьцаш шиъ хеннахьа хьекха а хьекхе; лоацънча хана силос дIайоллар а из иштта мамогга чIоагIа IотоIаяр а да аьлча.

Нийса хургдий-те хьалха йоллача силосах карбамид техача? Духхьал рожах шийх, хIаьта цунах кIа, мукх а теха еллача силосаца доакъара цхьан единицена лаьрхIача, 70 — 80 грамм протеин хул, технологи телха ца еш из дIаеллача. Нагахьа санна силосах бобови баьцаш техача, доакъара цхьан единицана 100 граммага кхачалца протеин хул. Цул совгIа, хоош да карбамид а теха дIаелла силос бIаьстийн аьхкийн йийла лоаттайча сихха тайкхилга, хIаьта хьалха йолла силос къаьстта йIайхача хана хьайийна хилд езаш я. Цудухьа тоха мегаргьяц карбамид хьалха йоллача силосах.

Вай республикерен цхьайолча колхозашен совхозашен дIададахача шера гурахьа дийнача рожах дIайоллача силосах тух техар, дика качество йолаш хилар силос. Масала, «Червленский», «Россия» яхача колхозашка баьций хIара тоннах кхо килограмм техар тух, хила езача тайпара миста а йолаш геттара дика хилар из силос, хIаьта чам болаш а юар из хьайбаша.

Горохи, викен, кени вIашагIа а эбеш аьта ча а тохаш республикански юрта боахама опытни станце кийчъь силос а хилар геттара дика.

Викан кенен тIоя беллачул тIехьагIа горохен аьтача ченен тIоя болаш йоллар цу тайпара силос. Ерригa а масса лаьрххIа IотоIаю гусеничий трактораца. ДIайоллача сийначa баьций тIоадал 66—68 процент яр. IажагIен баьцарен бос а болаш, хоза хьаджк а йоагIаш эшшаш йола нистал а йолаш яр хьахнина силос. къаьстта дика юар из хьайбаша. Из ишта дика хилара лоархIаме хар кхаьлин, дийнахьа из кIаелла хилар.

Викен кенен вIашагIъуваш йоллача сийначa масса 100 килограммаца 16 доакъара единицей 2,1 килограмм дегIах лате белоки я, е вешта аьлча доакъара цхьан единицаца 130 грамм белок я.

Г. ПЕТРОСОВ,
юрта боахама продукташ ялара кийчъярен министерства керттера зоотехник.

А. БАХТИН,
республиканская юрта боахама опытни станце опыташ боахийтара отдела керттера зоотехник.

Калмыкски АССР. «Комсомолец» яхача совхоза специалисташен механизаторашен керттера инженер Н. Г. Колюжный керте а латташ конструкци я яь, кийчъяьй комсий гайдолгаш лаьттан хIаллара механически гучалоахаргдола «Беларусь» яхача трактора навесной приспособлени.

Приспособлени латт лаьтта цамацадоаккхача гнага хьисаперча маьженах мощностий берда редуктораги гIолла 3.500 го цхьан минута боаккхаш йолча низ болча вентилятарахи. Цу механизмо сменах 4 гектара тIа болк чаккбоакх. Кулг-кара беча халча къахьегамах 100 гаргга сагa мукъаллийта йиш хулийтаргьа цо.

Сурта тIа: агроном Кушеви механик Симакови механически хьисапе хьагучадаьккхача комсий гайдолгага хьежаш боакх.

С. Курукина сурт.
ТАСС фотохроника.

БАХАЧА НАХА ДУКХАГIА БЫТОВОЙ ГIУЛАКХАШ

Укх деношка Нохч - ГIалгIай АССР Министрий Совето дийцар «Бытовой гIулакхий управлене предприятеша 1963 шерей 1964 шера хьалхарча кварталей даьча боахамий - финансови балхий итогаш» яха дош. Министрий Совето белгалдаьккхар дIадахача шера а иштта укх шера хьалхарча квартале а бахача наха эша гIулакхаш деча республика предприятеша цхьадола толамаш даха хилар. 1963 шера а укх шера хьалхарча квартале а план тIехкхоачашъяьй управлене предприятеша. Ерригa управлени хьандеча планая лаьрхIачул дукхагIа даьд бахача наха эша гIулакхаш, 120 процент кхоачашъяьй ниопсене план. Арахецача продукцеа дIайодар лохдара чотах 112 эзар сом ахча кхоадаьд.

Иштта белгалдаьккхар Министрий Совето бытовой гIулакхаш деча управлене предприятеи балхацара кIенкхаштара кхоачамбоацараш а. Управлене чуйоагIача 19 предприятех 6 предприяте продукций арахецара план кхоачаш ца яр бахьан долаш 170 эзар сома маьха продукци йисай бахача нахага дIа ца кхоачаш. 53 тайпара продукци арахецa езача метте 34 тайпара мара хийцаяц. ВIаллаш эшаш йоаца продукци арахец цхьайолча предприятеша.

Дукхача предприятешка балха нормаш кхоачашъяц болхлоша. Масала, индивидуальни баракъаш тегача фабрике вхаш гаргга болалой ба нормаш кхоачаш ца еш. Цхьайолча предприятеша арахецача продукцега дIайода мах лаккбеннаб, дукха ю ца эша расходаш. ВоагIачул дукхагIа болхлой а лелабеш алапе фондал дукхагIа ахча дIаухийт, къахьегама овсарлел чеккагIа дегIадоагIа алапи.

Доккхий кхоачамбоацараш да бахача наха эша бытовой гIулакхаш деча, къаьстта юрташка. Во вIаштIехьдаьккхад баракъашта, кога гIирса, металлически хIамашта ремонт елга, баракъашта басар делга, уж химически цIенделга. Цхьаккха а дело хIамаш телаш пункт яц юрташка. Цхьайолча районашка геттара кIезига я бытовой гIулакхаш ду предприятеш, хьае йоллаьраш сихха яьаяц.

Дикка моттигаш нийслу заказчикашта гIулакх во деш, царгара йоагIачул совгIа мах бовхаш. Бытовой гIулакхаш деча предприятей балха лерттIа тIалхьожам лоаттабац. КIезига бIарг лоакх бытовой гIулакхаш деча предприятешка райисполкомаша.

Ше тIайийнача соцама тIа Министрий Совето белгалдаьккхар бытовой гIулакхаш деча управлене предприятей болх тоабара де дезараш. Къаьстта теркам тIабахийтир Министрий Совето предприятей производственно - финансови балхе лоаттабу тIалхьожам тоабе безаш хилара. Министрий Совето дIадийхар бытовой гIулакхаш деча управленегара хIара предприяте бахача наха гIулакхаш дара, продукцега дIадодар лохдара, къахьегама овсарле дегIайоалаяра шийх план кхоачашъелга Iалашдар, хIара предприяте балха ханах бокъонца пайда эцилга, болхлоша шоай нормаш кхоачашъелга вIаштIехьдаккхар, материалаш, бедал, йоаго хIама дIаахийтара тIехьа бокъонца тIалхьожам лоаттабар, алапе фондах нийса пайда эцар.

ЧIоаггIа белгалдаьккхад соцама тIа бытовой гIулакхаш деча предприятешка материальни бекхтокхамерча гIулакхаш тIарча кадрашка хьожилга, товаро-материальни рузкъаш лораделга Iалашде дезаш хилар.

Бытовой гIулакхаш деча управленеи горрайисполкомаштеи тIадиллад бахача наха эша гIулакхаш деча предприятей болх бокъонца вIаштIехьбаккхар, цар ерригача производства мощностех пайда эцар, уж предприятеша йоккхий яра а царна специализаци яра а гIулакх тоадар, колхозашкеи совхозашкеи бытовой гIулакхаш ду предприятеш дукхагIа хилийтар.

М. КЕРИМОВ.

ЦЕЛИННИ КРАЙ. Кустанайски областе хьайбаш леладераша толамца кхоачашъяьй квартальни план. Соахка хьалхарча квартале денначул шурен дулхи 1—1,5-зза дукхагIа пачхахьалкхена деннад цар.

ЛаврякIа хьаккарч леладеш йолча «Казахстанец» яхача совхозо хIара бIаь гектар лаьтта лоархIаш 50 центнер хьаккхий дулх даьккхад. Хьаккарч лелаяра а кхоабаш йорстаяра а кхетамца кийъеккхукъ хьайбаш леладераша дикагIйола опыта Iалмена карагIдаьннараш. Биостимуляторш, тейп-тайпара йола витаминни подкормкаш, кварцевой облучени юкъейоалаяра йиш хулийт хьаккхарчашта дукха а дуля тIакхетийта, цьона хьаккарч из йойташ лорае.

Сурта тIа: ветеринарни лор Павел Евсеенко жаргIаштен хурскаштен ультрафиолетови сердала зIанараш тохаш воалл.

В. Давыдова сурт.
ТАСС фотохроника.

Препараташа цIий дийнду

Профессор Исмаилов Насыр Iохийра мел санна ялай, баха бос болча воккхача сага юке.

Унахо лоалама кхача буаш вацар, цаь геттара кIезига йора, когаш тIа дIалела могаш вацар. ЦIий кIезиг а луш хулача лазарех эггара халагIдар дар цунна. Дикача кхачапо а курорташа а новкъостал дензар, хIана аьлча тIехха хьоа гемоглобини хьае тугаш бацар. Деррига эша йиш мел йолча кхоачамех пайда ийцар лораша унахочоа дарба дара.

Профессора бе йоалл унахочун цIийна яь анализ: гемоглобини 27 процент я. ХIанз-хIанз йоаргьа аьнна хеташ яр гIийла йоагаш дийне унахочун бIаргашкара цIалт. Унахочоа хетьлора, из ха а хоьш, лорагара гIо деххаш воаш, дог дилла, из бехкевеш бIарахьежаш санна.

Исмаилова унахочо тIера бIарг баьина, уйла йир: В-12?

Цу хана Iилмахой вIаштIехьдаьннадар дийхках цIий хьадеш йола В-12 яха витамин хьакьостае. Цхьабакъда, бойнешка чакхдоаккхача тонн дийхках деррига а 20 миллиграмм чIоагIа мах бола кристаллаш мара дахацар. Iалаьмате дукха ахча дехар цу молхаех, хIаьта Ташкенте уж хьалаха геттара хала а дар. Фу хургдар-хьогI духхьал дийхкаца дарба дича? Медицино боахар, сиг ца леш кIалхарваргва хIара декна ше бIаь кхо бIаь грамм бийла дийхк диача. Вийда! МоллагIа болча могача саго дергбоацаш хIама да из. Кхы тайпа хIама де йиш яц-хьогI?

КIАЛХАРВОАККХА АМПУЛАШ

Цхьайкха да даьлар. Ше хиннача боарамех яр гемоглобин. Iуйран унахошка хьожаш чакхвоалаш, профессор, йист ца хулаш халача унахочоа тIа а лаьтта, шортта валата чура аранаьлар. Уллуерча палата чу хьайзавар из, халача унахочах йола уйлаш дIаяхар духьа, тIаккха цIаьхха кхайкар: «Азизов! Манон Азизов!».

Дукха ца говш клинике кхачар сомача дегIера кадай, бокхха чIорма боалаш латта корта бола саг. Исмаилова бIаргагушехь а хаьттар цуга:

— Миштай препарат?

— Мишттай хьежа а хьайбашта тIехь тохкам баь а я. Балхьа нох пайда эцара унахкIенои Министерствагара бокъо яц хIанз,—дог тийша воацаш аьлар Азизова.

— Хьежача фу дар-хьогI вай? Кхы де хIама-м дац...

— Цхьаккха тайна а риск яц.

— Нагахь санна... — цIаькха з ин дага хилар Исмаилов.

— Со кийча ва изза молхаш хIаьа а тIехьа мала, — чIоаггIа аьлар — Азизова.

Профессоро лаьрхIар кердача молхаена фу ду хьажа. Ше бос бола коачал чуйола шунинг хьанйцар цо Iилмахочунгара, цул тIехьагIа массеих мнут аьлча Азизов цунна хьалхашка вагIар хьалхехка йхьарсаш а долаш. Унахочун дегIах техар цхьа кубик, шоллагIъяр...

— Кортагалазий? Iетто дог доагIий? Дог мишта деттал? Уж хаттараш лора Исмаилова Азизоега хаддаза, клинникера саррала зIа а ца вохийташ. Вийсан шоипай цIабахачул тIехьагIа а бIаргаш вIаштIадахха магазар лора а профессора а. Шовзткъа ампуло юхаметтаоттадир цун вхар. ЦIа кIира даьлча гемоглобина процент 57-нега кхачалца лакхъелар, хIаьта леш хиина саг меттара гIеттар.

НИЗ БОЛА СОПЕРНИК

Из деррига а хилар дукха ца эшшаш итт шу хьалха. Советски химически промышленносто зIанз миллионаш ампулашка арахецаш бола В-12 витамин хьаеш из хинача хана. Препарата хьайле-ч тIемал тIехьарча хьалхарча шерашка деза хоеш яр. Цох йоаллар кобальт яха микроэлемент. Химически Iилмай кайдалата Азизов Манона цу хана лаьрхIар мийха карегIа йола кобальта препарат дийхках а ца йоаккхаш, химически наьвкъаца яккха.

Итт шу дIалахар цу балхага. Кобальтеи биологически активни вещества бIаь совгIа комплексни соединени хьа а йир, деккашаш, пацхойгаштеа, цицкантей тохкам а бир. Царех цхьанне, эггара тIехьа а. Де дезаш дола гIулакх дир. Иштта хьахилар коамид — В-12 не низ бола соперник. Цу хана из чакхарга долар эзарза кIезигагIа дар дийхках В-12 яккхарга холачул. Бакъда, цхьадолча цIий кIезига хилча хулача лазарашта дарба далар цо, хIаьта а дуккхачи моттигашка бокхха низ болча витаминал тIехйоалар из.

1960 шера деза вай беррига мехка а экспорта а ковмид арахец Ташкентерча фармацевтически заводо. Цу препарато цIий деш йолча органашка гемоглобини эритроциташа хьайт, цIий кIезига хиларца аулача халача лазарех ная кIалхарбоак. Цул совгIа, йийна маьже хоттаиллар сихду, вIалла дукха ха йовцаш бокъонна гучадаьннача тайпара цхьадолча нервни лазарашта дика гIойле яоала.

ШОЗЗА ДИЙНЪЕННАР

Цхьабакъда, Азизов Манон даьчох кхоачамбаь ца Iеш, керда молхаш хьаела дIахьош вар. Соахка могаяь тIайнйар цо арахькха «Кобальт-30» яха препарат.

Цу тамашийнача препаратаца эггара хьалха шийна дарба пайда саг — кхаласат яр. Диагноз: лучевой лазар. Лораша ракьх кIалхаръяьккхар из рентгенотерапе гIоца. Цхьабакъда, злокачественни десташ дIадоаккхаш, рентгеновски зIанараша цIий толхадир. Ткъоза кIезигъелар лейкоциташ, цул тIехьагIа эритроциташ.

ЦIий юхаметтотарон В-12 яхача витаминои хIама дазар. ХIаьта «Кобальт-30»-не ткъаь итт мохо цIий толхаделга юха а сониар, тIомар цу цIий хьахилийта торо елар. Юххера а хинар — кхаласаг бокъонца тоаллар.

ХIанз «Кобальт-30»-нех лораша пайда эц лучевой лазара духьала рентгенотерапе еча, профилактически средство из хиларга хьежжа. Нагахьа санна сага цIийцара лейкоциташ моллагIча бахьаненца кIезигъенналле, препарато боарамга кхачалца атта лакхьо уж.

Коамид сихха лунен тIа мел волча межио могаяь чаккхьийнай. Раьза хинна Iалашъю из фирмаша. Иштта хила деза «Кобальт-30» яхача а, узбекски химика Азизов Манона хьаеча яхыча цIий дийдеча препаратий а гIулакх.

КАЗЕЕВ Юрий.
(АПН).

ЕЗАЕННА ГОВЗАЛ

МоллагIча говзалах ше болх бора аьнна бе-башха доаш шийх Дай-мехка хьал-торо лаккъе гIерт вай мехкара хIара саг. Ишттача дог-уйланца къахьегаш я Назрани производственни управлене «Ингушский» совхоза шурий-товарни ферма Iаьсий леладеш йола Узиева Буча а. 7 шу да цо из болх бу. Цу юкъа дика караберзабаьб Бучас ший дега безабенна болх.

ХIара шера дегIаух цун балха толамаш. Цудухьа совхоза ерригача коллективо сий деш а лоархIаш а я Буча. Дукхача шерашка ше Iоаяь опыт безаме дIалу Бучас ший новкъосташта. Iаьсий леладеча Чинхоева Пашас Бучех лаьца йоах:

— Тха Буча дика саг я. Дибийса ца ловрхIаш къахьегаш я из. Са белгало яьча денз геттара баьдъяллалца ферме го йиш я Буча ший Iаьсашка хьожаш. Шийх балхах дика лоархIаяларал совнагIа тха новкъоста хя нийслу тхона гIо де, хьехам бала. Цунгара оамал а опыт а хьаэцар бакъанце хIанз тха а низ кхоач тхоай болх лерттIа дIабахьа.

ХIанз хьалхедеш 100 гаргга Iаса да Узиевайга, ХIара беттбетта 95—100 Iаса хьаьц цо. Цар 3 бутт баллалца хьал а кхедийна, тIаккха хайий доккхагIа дола Iаьсий леладеча группе уж дIалу.

— ДIахо йодача хана а сай низ кхобергбац из дизаи дерсташ долаш сай группера Iаьсий хьалкхедара, — йоах «Ингушский» совхоза толашагIа йолча Iаьсий леладеча Узиева Бучас.

Р. МАЛЬСАГОВ.

ЧIОАГIЪЕ АФРО-АЗИАТСКИ МЕХКИЙ ЦХЬОАГIО

Узбекски ССР правительства заявлени

ТАШКЕНТ, 11 май. (ТАСС). Селхан Узбекистана газеташка кепа теха араьннай афро-азиатски мехкий ШоллагIча конференце Советски Союзо дакъа лацара новкъарле е гIертача китайски кулгалхоша леладеча гIуллакхашта духьала яь Узбекски ССР правительства заявлени.

Заявлене тIа хьалда харцахьа лоара Советски Союз азиатски мохк бац яхаш цу конференце цо дакъа лацара дуxьала къамаьл аьнча КНР кхача мехкашарча гIулакхий министра Чэнь И овгIон сахьара эгIазалиа гIертари бIеха обстракини.

Заявлене тIа белгалдоаккхача тайпара, массехк среднеазиатски республика а СССР-а юкъейоагIаш, цу даьхе Средне Азе юкъмоттигера дакъа лоацаш йола Узбекистан а йолаш. Узбекистан Азе мехкех хиларах цхьанне а шеко яц. Шерра бувзамаш да республика доазол дехьарча мехкашца, къаьстта а Азей Африкай мехкашца. Укх тIеххьарча шерашка Ташкенте хийнай Азей Африкан мехкий кинофестиваль, Азеи Африкан писателий эггара хьалхара конференци, Азе мехкий кооператорий семинар, дукха кхыйола дунен халкъашта юкъера форумаш.

Чэнь И леладеча гIулакхех из гуш малара, къамий - кортамукъален боламе расизма позицегахьа карчаш латт китайски кулгалхой, йоах заявлене тIа. Цар яьша «хиира» кхи хIема йеш Советски Союза а Азей Африкан халкъий боламе, лаьттан тIа машар чIоагIбар духьа лоаттабеча къовсаме бокъонца бола революционни никъ хьаллоацараштa а дуxьаларча къовсама форма мара.

Афро-азиатски халкъаш Советски Союзах дIакъоастадара тIаберзабаь бола китайски кулгалхой «къаьстта» никъ империалисташта, ширача а керлача а колонизатораштa мара пайдана бац. Дякарте афро-азиатски мехкий ШоллагIа конференци цаккъаккхара кийчо еш хиннача совещане вIашагIкхийттача хана китайски викалаша лаьцача позице цIаькха а хьалхенхар, афро-азиатски халкъий шоай бокъонца долча къамий хьышташта китайски кулгалхой мел гаьна лаьт.

СССР-а юкъейоагIа среднеазиатски республика ше хиларах тарра, Узбекистан кийча я хургйолча Азеи Африкай мехкий конференце аьттув баккхара шийна дулуш мел дола хIама де, нагахьа санна цо лерхIар империализмана дуьхьала, колониальни лоала духьала къовсай лоаттабеш дола деррига низаш кхоталелга хуле, йоах Узбекски ССР правительства заявлене тIа.

«НОХЧ-ГӀАЛГӀАЙЧЕН ХАЛКЪАШ ДЕНИКИНА ДУХЬАЛАРЧА КЪОВСАМЕ»

РЕЦЕНЗИ

1957 шерага кхаччалца Нохч-Гӏалгӏайчен историе дешаш хӏана тоххаш хиннадац дика довзаш да. Хӏаьта Сийлахь-боккха Даьхен тӏом хилалехьа а республике кӏезига бар историкаш - специалисташ.

Цу тайпара, чӏоагӏа нийса ларxӏа дезаш да республика историкаша ухх тӏеххьарча 5 шера Нохч-Гӏалгӏай АССР истори тӏаьгӏертта ӏомаделга.

Цу дакъе дикка моттиг лоац исторически ӏилмай кандидата Гойтова Зарема «Нохч-Гӏалгӏайчен халкъаш Деникина духьаларча къовсаме» яхача, дукха ха йоацаш моттигерча книжки издательства арахийцача книжко.

Цул хьалхагӏа цу темах язлаьча кхыча книжкасл эргаш я З. Гойговай монографи из архивни материал ӏомаеш кзэъь хиларца. Книжка авторо ӏома а даь ӏилма ларде шийн книжкана юкъе доладаьд Октябрьски революцеи социализм хьалъярен Центральни Паччахьалкхен Архив. Шеча Эскара Центральни Госархив, КПСС ЦК-арча марксизма - ленинизма института Центральни Партийни Архив, Нохч-Гӏалгӏай, Дагестански, Къилбседа - Хӏирий республикай Паччахьалкхен Архиваш, КПСС Дагестански Къилбседа-Хӏирийн обкомий партархиваш еинна йолча архиви хранилищай документаш. Гойговс дика пайда эйцаб граждански тӏема юкъе дакъа лоацаш хиннарашта цу тӏемах дагадоагӏарехи хӏаьта иштта кепа теха араяьхача цу темах йолча материалехи. Цу тайпара дукха къахьийга а боккха сатем хила безаш а болх ба ӏилмахочо баьр.

Шийн чулоацамга диллача кӏоарга, тоххам барга диллача керда яздаь да Гойтова Зарема книжка.

Шийн книжка деша хьалхен тӏа авторо нийса дувц лаьтта доацаш, меца, колониальни къизача политикана кӏаллатташ хинна лоамароӵун вахар, цунна тӏалаьтта боккха бала. Гойговс шийн теркам тӏабахийтаб Октябрьски социалистически революци хилалехьарча 20—30 шу хьалхарча нохч-гӏалгӏай юрта вахара а цига лаьттача классови къовсама а. Цу дакъа цуи болх цу темах болча кхыча балхел чӏоагӏа эргаш ба. Авторо дувц мишта чакхьаьннай «XX бӏаьшере йоалалуш хинна нохч - гӏалгӏай юрта дифференциаце процесс хо а луш капитализм юрта боахама чуеннача хана, цунах товарни боахам а беш».

Ховш ма дий буржуазни историкаша а кхыметтел цхьаболча советски тоххамхоша а нохч-гӏалгӏай юрта нах классашта бекъабенна хиннабац, цига тӏаккха классови къовсам а хиннабац, яьхалга.

Монографе цу раздела тӏа лоаца аьнна а, аьлча бакъахьа хургдар XIX-гӏа бӏаь шу йистедоалачеи XX-гӏа бӏаь шу долалучеи хана казакий станицашка баха нах социально бекъабала боалабеларах. Цо тешавеш хьахьоххаргдар лоамарой къахьегамхоща цхьана къеча казакашца революцена юкъе лаьца дакъа.

Шийн книжка хьалхарча, «Октябрьски революцин Нохч-Гӏалгӏайче Советий ӏаьдал оттадари яхача керта тӏа авторо къахьга хьахьокх Октябрьски революци хилалехьа хинна хьалхарча ханара социально-экономически политически хьал. Мехка деррига исторически хьале цо нийса дувц Терски области нах классашта бекъабала болабаларах, къахьегамхой—болхлой, къегӏа бола лоаман ахархойн казакашн вӏашагӏтохача а уж кхотабеча а большевистски организацей хинна лоархӏам.

«Нохч-Гӏалгӏайчен къахьегамхоша белогвардейцашта духьал лоаттабаь къовсам (1919 шера февраль октябрь)» яхача керта тӏа дика доашхаш дувц къона Советски республика хӏалак е а вай мехкара халкъаш лоал оттаде а лерхӏаш дунен халкъашта юкъерча империализмо оттаьча планехи уж кхоачашъе цо леладаьрехи.

Казакийн лоамарой контрреволюцена барт а баь, Антанта империалисташ Къилбседа Кавказа чухьелха кийчбелар.

Гойговс къаьгга гойт мехкара а Къилбседа Кавказера а контрреволюционни низаш доахадара нах оарцагӏа боахаш, вӏашагӏтохаш, царна нийса лостам телаш хиннача большевистски партен Ленина шийн боккха лоархӏам, цунца цхьана интервенташ Закавказьен Къилбседа Кавказен бахкар, къилбаседера Деникина эскар тӏадар, Советий ӏаьдал гоама мел хиннача элементаша, «Горски правительства» леладаь контрреволюционни гӏулакх. Авторо дукха теркам тӏабохийт Нохч-Гӏалгӏайчен къахьегамхоша моттигерча буржуазеней Деникина белогвардейски эскарай духьал лоаттабаьча къовсама. Гойговс йоккха терко ю партизански болам хьахиларея из дегӏабарен. Дизза а саг тешаргволаш а хьахьекхад Доланха-Юрта хиннача тӏем тӏара гӏалгӏай, грозненски болхлой, Черсий-Балкхарой мехкарча партизаний, Шеча Эскархой турпалали майрала. «Цу тӏемо хьахьеххар Коммунистически парте хьакъал дола къамий политика оттаяр бахьан долаш хьахина Тиркаца дахача халкъий доттагӏал»,—йоах З. Гойговс. Цу тайпара масалаш дукха да цуя книжка тӏа.

Монографи дӏайолаешхьа а хьахьекхад ира классови къовсам латтача юкъе халкъий чӏоагӏа доттагӏал хьахилар. Коммунистически партен цун баьчча В. И. Ленинен идеяш дуккхача нахага кхачар а къахьегамхой царна тӏехьабалар а.

Узун-Хьажий эмирата реакционни чулоацам кӏоаргагӏа хьахьокха хайнад Гойговайна, кердача документашка гӏолла. Узун - Хьажаси цун халхарошеи леладер контрреволюционни тийшаболх болга тӏа-тӏа дуккагӏа кхета а деш, боалаш-боалаш царна тӏехьара а баьлий, Советий ӏаьдал юхаметтаоттадара тӏехьа лоаттабеча къовсама юкъе хьинаре дакъа лоацар дукха болча лоамароша.

Книжка тӏа дика хьахьекхаб повстанчески болама хьалхле леляра тӏехьа большевикашца лоаттабаь къовсам, гучаяьккхай къама моттигерча буржуазе контрреволюционни оамал.

«Советий ӏаьдал Нохч-Гӏалгӏайчене юхаметтаоттадар» яхача кертатӏа авторо гойт контрреволюцена духьал Нохч-Гӏалгӏайчен къахьегамхоша лоаттабаь къовсам, ерригроссийски масштабе цун хинна лоархӏам, Къилбседа Кавказе Советий ӏаьдал юхаметтаоттадеш лоамарошта сийлахь - доккхача эрсий халкъои турпалеа Шеча Эскарои даь доккха новкъостал.

Автора дика карагӏдаьннарех ларxӏа доагӏа Советий ӏаьдал даккхара тӏехьа лоаттабаьча къовсаме цо къамех бола турпалаш — маӏанах а кхалнах а, — цӏи хезза бола ленинцаш Орджоникидзеи Кирови шийн монографе тӏа дика хьахьоккхар. Духхьала Нохч - Гӏалгӏайче хинначох кадаь а ца ӏеш, Гойговс органически вӏашагӏийзай лоалахарча кавказски халкъий вахаре хинна исторически событеши факташа. Дукха да книжка тӏа кхыдола дика хӏамаш а.

Цхьабакъда монографе тӏа кхоачамбоацараш а да. Авторо цкъаза дувц кагий а керттера лоархӏам боаца а хӏамаш, цхьацайолча моттигашка ше дийцар юхадувцаш а нийсълу. Бизза хьакьокха боагӏар Гӏойтӏарча Совете революционни лоархӏами Атагӏарча Совета реакционни чуловцами. Книжка тӏа кхоачамболлаш кӏоарга гучадаьккхадац дукха йола буржуазно - националистически феодально - клерикальни «правительстваш» хьахилара бахьанаш, хӏаьта иштта лоаман наха керте латтараш юкъе кхоккаменши вӏашдухьаленаши хилара бахьанаш. Авторо шийн книжка тӏа йоалаю цхьайола терминаш яшха йоагӏаш я («Шарӏата колонна», кхыяраш).

Иштта цхьадола кхоачамбоацараш доахке а, З. Гойговай монографи Нохч-Гӏалгӏайчен историена юкъе лаьца доккха дакъа да.

Н. ГРИЦЕНКО,
исторически ӏилмай доктор, профессор, Нохч-Гӏалгӏай пединститута ректор.

М. Блохин. Болхлочун портрет. «Семилетка кхоачашъеш» яха пхелагӏа Еррисоюзни художественни фотовыставка.
ТАСС фотохроника.

КНИЖКАШ ДЕШАРИЙ НОВКЪОСТ

Чӏоагӏа дог гӏоздоал Наьсарен районерча Тӏой-Юртарча библиотеке дӏачуваьлачун. Шена, хоза я библиотеке. Доагӏ - доагӏача тархеш тӏа нийсдаь латт книжкаш, цхьа са дӏалаьцаб атекста уголок — дийна духьаларча, цунах довла эулам довзийтача книжкаша. «Хими — ударни фронт» яхаш дика агрохиме уголок я библиотеке, хьалтеха доакк къахьегамхой хьинаре болх бара, тӏахьехаш дола лозунгаш, плакаташ.

Цу дерригача гӏулакхаша хьагойт библиотекара Мамиева Верас юртахой хьашташ мишта кхоачашду.

12 эзар книжка да библиотеке. Чӏоагӏа хьахьег Верас книжкаш хӏара дезалга дӏаккхачийтара. 832 саг ва хӏаьз библиотеке книжкаш дешаш. Массе хана безаме, еллеина духьал йоагӏа Вера шийн эӏамигача а боккхийча а книжкаш дешараща. Сакъердаме, деззаш дола литература харжа новкъостал ду цо царна. Къаьстта доккха новкъостал ду библиотекара Мамиева Верас заочно институташка, техникумашка дешаш болча студенташта — эшаш дола литература тӏадаха.

Дуккьал библиотеке барак боалаш бип Мамиевай болх. Каст-каста хул из хьайбаш леладераш, кхашка къахьегараш болча. Керда журналаш, газеташ кхухь цига, уж деш, мехка хинна кердадараш дӏадовзийт.

Б. АЛБАКОВ,
Наьсарен района Тӏой-Юртарча цхьайттшерарча школа хьехархо.

ПАРК ХОЗАГӀА ХИЛИЙТАРА

Хозача бӏаьстено сийрдаьккха, тоенна латт Грозне Заводской районерча В. И. Ленина цӏерахча культура цӏеи парк. Хӏара денна, балхара чубаьхкача, дукхарах кийчбале цӏенача фега салаӏа боагӏа цига города къахьегамхой. Кхы а чӏоагӏагӏа из беш тоеш, хозъеш хӏара шерра-шера хьинаре къахьег цига на беш кхес йолаьча 1924-ча шера денз садоводалла болх беш волча Подлегаев Федор Назаровича шийн къопача коллективаца цхьана.

Хӏара шерра - шера бӏаьстан юкъе кердагӏа, хозагӏа зизаши хьун кӏотарташ дӏайогӏ парке.

Цу тайппара ухх бӏаьстан юкъе денз 1800 хьуна кӏотарги тайтайпарча зизай 400 кӏотарга дӏаегӏай беша. Шоашкара дика масал гойташ я Мизитовая Бриляван керте йола коммунистически къахьегама бригадаш.

В. И. Ленина цӏерах йола парк кхы а хозагӏа, безамегӏа хилийтара хьинар ца кходеш къахьег цар.

А. ДОДОВ.

Редактор М. К. ЛЬЯНОВ.

СИЙ ДОЛА ЦӀИ ЯККХАРА

Ведана районе шоайла тахьтахьина ухх уж библиотекаш. ЦаӀ—Дарго яхача юрта (заведующи нов. А. Таюбов), хӏаьта шоллагӏъар — Мехкете (заведующи нов. Т. Агамерзоева). Цхьабакъда, къахьегамхошта дика гӏулакх дарйа, шоашта хьалхашка латта декхараш дизза кховчашдарца шоайла вӏашн тара я уж.

Хӏара дезалга деша книжка дӏаккхачийтарал, тайп-тайпара мероприятеш дика дӏаккхарал совгӏа, боккха болх баьб цу библиотекаша КПСС ЦК декабрьскии февральскии Пленумий решенешта пропаганда еш. Цар тахханарча балха керттера лостам юртбоахама дешаш къахьегамхошта дӏадовзийтар ба.

Библиотекай болхлой болх дика бе вӏаштӏехьдоал юртарча интеллигенцеа, партийни, комсомольски организацешца цар чӏоагӏа бувзам лоаттабендаь. Цул совгӏа хӏара библиотеке вӏашагӏъелла я болх беш а советаш я. Дарго юртарча библиотека совет вӏашагӏъеллай ворхӏ сагах. Уж ба хьехархой ин. Загалаев, Талаев, колхозхо Гачаева, иштта кхыбараш а.

Боккха болх ба цар бер. Масала, каст-каста беседаш ю, лекцеш еш бригадашка, станашка, фермашка. Дика кийчъяь гойтара агитани хьалтехай библиотеке. Къаьстта бӏарг тӏаотташ да «Керттера никъ — интенсификаци», «Юрта боахама—хими» яха а иштта кхыдола а лозунгаш, плакаташ. Хьалтехад Кирова цӏерахча колхоза социалистически декхараш, хӏара бригада декхараш къаьст-къаьста декъа а дийкъа. Колхоза кхашка бӏаьстакара балха план ювцаш я «Тӏехника чаккхдоахаргда бӏаьстанара балхаш» яха раздел. Чӏоагӏа пайдане я «Дӏадоар кӏезигагӏа я дохийташ, дукхагӏа яха юртбоахама продукташ» яха а иштта кхыйола а стендаш.

Тайп-тайпарча юртбоахама долчъой книжки выставкаш я библиотеке. Иштта йола выставкаш, дӏа-юха кхухьа книжкай передвижкаш и колхоза станашка кхухьаш.

Иштта дика вӏаштӏехьаьккхай гойтара агитаци Мехкете яхача юртарча библиотека а. «Хими юртбоахаме» яха раздел а йолаш агрохиме, дикагӏа йолча опыта уголокаш я. Каст-каста йоагӏа укхазара книжкаш дахьа К. Маркса цӏерахча колхоза дикагӏа йола доярка Т. Кадырова.

А. МИСЛАУРОВ,
Нохч-Гӏалгӏай культура министерства методист.

«Аэропорт дӏакъайдай!» — Метеослужба бӏча хоамах луӏа доагӏа. Аэропорташка ӏинад яц, самолеташ ца гӏоттийташ тӏехьайоах. Тӏаоххаеннача ӏаьржача морхашка йода алкха цхьа самолет. Метеорологически хьалаш моллагӏа тайпа дале а гӏетта лелаш хул из.

Цхьа ди-буйса даллалехьа дийнахьа а бус а гӏетташ массехказа сигала ух Белорусски ССР гидрометеослужба Управлене аэрологаш. Борт - аэрологаша —инженера В. Е. Дубовикен воккагӏа волча техника В. И. Студенковен шоаш болх беча шерашка чоалханагӏара метеорологически хьалаш долча сигала даьккхад 10.000 гаргга сахьат.

Сурта тӏа: аргӏанна сигалбаха кийчлуш бола В. Е. Дубовики (аьттехьа) В. И. Студенкови самолета ткъамаш тӏа приборащ оттаеш боахк.
М. Редькина сурт.
ТАСС фотохроника.

Поезд дӏаюг автомашиниста

Московски машиниаькъа пригородни участкашка лелача скоростни экспрессел хӏамма а белгалагӏа йоацаш а аьнна хеталора из поезд, бакъда, состав рейсе йодача хана машинисто кабина чу контролер дӏайола а хлийташ, аргӏахча станце платформа юкхе сацар духьа тормозной кран хьа а лацап. Машиниста декхараш дика кхоачашду САУ яхача специализированни полупроводникови вычислительни машино.

...Лотаелар светофора баьццара цӏи. Управлене пульта юхе ӏо а хайна, машиниста Кагановский Анатоле цӏелг тоӏабир поезд дӏайолайолийтача кнопка тӏа. Прибора шкале тӏа сийрдадаьлар къегаш дола «тяга» яха йоазув, хьахезар поезд дӏайолейолийташ йола сигнал. Яйя катох — тайжаь перрона тӏера дӏанхар поезд. Вокзал тӏехьашкахь йисачул тӏехьагӏа поездо шийн боврамта кхоачийр скорость, хьалхашкахьа гучаьлар мухале йола моттиг: цу метте дукхагӏча хана машинисто соцаю поезд дӏаузваш йола двигателаш, хӏаьта вагонаш инерцех йолх. Из дир двигателашта электроэнерги ца луш соцаяьча автомато д. Массехк минут яьлча хьалхашкахьа гучаьялар станце платформа. Цунна нийслушехь состав нийсса сецар, машинисте кулг тормоза конах дӏа хьоккадена доацашехь. Цхьа минут яьлар, тӏаккха поезд дӏахо яхар.

Массехк шу хьалха Кунцево-Усово яхача Москвана кӏалхарча участке тоххам бир хьалхарча советски автомашиниста. Цу хана счетно-решающи установко дӏалоацар моторни вагона салона лоархӏамегӏа дола декъа. Хӏанз САУ дӏанийсъьяй машиниста хабинка юхерча йоккха йоацача шин шкафа чу. Иштта лакхъьяй программирующи устройства чура че а. Нагахь санна хьалхагӏа машина электрони хьоана йиъ-йиъ километр хулача 25 участка наькъа профиль ховш хиннале, хӏанз 150-нена ков. Из да, автомашинистага 600 километрага кхаччалца болча наькъ тӏа гӏолла поезд лелалургья яккха. Машина чу оттаь ши программа я: цаӏ ца социйташ поезд яхийтарай, шоллагӏъар хӏара платформа юхе сецаярай.

Лоархӏамболлаш лакхдаьд автомашинисто нийса болх белга. Чархий пара тӏа оттаьй дика вӏаштӏехьаьккха чаккхе ларxӏара эшаш йола импульс машина чу дӏачуухийта датчик. Лоархӏам беча гӏалат ца хилийтар духьа хӏара платформагара денз белгальнача моттигашка оттаьй радиоактивни изотопаш йола датчикаш. Датчика тӏагӏолла поезд тӏехйоалача хана радиоактивни вӏанараша ӏотхъам бу цхьаи вагона чу оттаьча привленика. Цу ханна болх бе йоалау электроники машинка чу эшаш дола хӏама деш йола реле. Машиниста массахана а йиш я поезд лехкинга автомата режима тӏара даккха а кулг-кара дергдолаш хилийта а.

Мае Москва—Клин яхача участке цахалдаш ухаргья автоматически электропоезд.

Алексей СКОРОБОГАТОВ.
(АПН).

ЛадувгӀа

РАДИО: 6.30 — юрта боахама болхловита передача (гӏалгӏай меттала); 6.45 — юртабоахама болхлошта оттаду концерт; 7.10 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газетий обзор; 7.20 — хоамаш; 8.15 — «Сердало» газета оагӏонаш тӏара; 8.25 — ӏайрийнара концерт; 8.40—«Къона тӏехье» яха передача (эрсий меттала); 16.05 — «Музыкальни календарь» — передача (эрсий меттала); 16.30 — керда хоамаш (гӏалгӏай меттала); 16.45 — «Оалхазараш лелаеча кердадар» — беседа (гӏалгӏай меттала); 17.00—«Мишта хиннад лаьттан тӏа вахар» яха беседа (эрсий меттала); 17.15 — «Къонал» яха передача (эрсий меттала); 17.30 — керда хоамаш (эрсий меттала); 17.45 — «Ды машарен халкъашта юкъарча доттагӏалени моастагӏа ва» яха беседа (нохчий меттала); 18.20 — керда хоамаш (нохчий меттала); 18.35 — «Спектаклаш тӏара ашараш» яха концерт.

Хьажа

ТЕЛЕВИДЕНИ: 18.25 — Телевизионни кердадараш (гӏалгӏай меттала); 18.35 — киножурнал; 18.45 — Тхо долча хьошалгӏа ТОМ. (Къонабарий творчески объединени); 19.40 — «Берда тӏа еина увольнение» яха художественни фильм; 21.05 — «Таджикистанах дола диъ илли» яха киноникъбара клуб.

ДОАЗОЛ ДЕХЬАРА

МАШАРЕИ ДОТТАГӀЛЕНИ НИКЪ

ДОАЗОЛ ДЕХЬАРЧА КЕПА ЙОАЗОНО Н. С. ХРУЩЕВ ОАР-е ВАХАРАХ ЯЗДЕР

ПРАГА. Чехословаке кепа йоазоно чӏоагӏа уйла тӏайохийт Н. С. Хрущев Вӏашагӏкхийттача Ӏарбий Республике вахара, цунах доттагӏлени машарен никъ ба яхаш.

«Руде право» яхача газето долча бесса кепа детт Н. С. Хрущева ОАР-е йоаккхача ханах дола хоамаш, Советски правительствана керте латтачо шийна ОАР-а лакхера орден луча хана а каирски кегархой цӏей долча а даьча къамаьлий изложенеш Вӏашагӏкхийттача Ӏарбий Республико, язду «Руде право» яхача газето, Н. С. Хрущевга моаршал лу машари паргӏатох бахьан долаш сийлахь-воккха къовсам лоаттабер, Ӏарбий халкъий тешамех дикен доттагӏа ю хиларах тарра. Газето белгалдоакх, Н. С. Хрущева визито новкъостал дергда советско-ӏарбий доттагӏлен гӏулакхаш чӏоагӏдара даьца ӏаш, дӏахо дунен халкъашта юкъера кхохкам кӏаьдбараи паччахьалкхенаш машаре яхара принципаш чӏоагӏъярал а, яхаш.

ГАВАНА. Дикагӏа бӏаргагургдолча моттигашка доккхийча алапашца керте даьча йоазонашта кӏал «Нотисиос де Ой», «Мондо» яхача газето долча бесса кепа техад СССР Министрий Совета Председатели цунна улувра нахи Александрием Каирен кхачарах, воккха советски хьаша чӏоагӏа везавеш ОАР-а лаьттан тӏа тӏаьцарах дола хоамаш. Кепа йоазоно белгалдоакх Советски правительствана керте латтачун визито чӏоагӏа уйла тӏаьза хилар, цунца вӏашагӏкхийттача хана адамаш дӏаккха ца хиннача тайпара деташ айденна хилар.

РАНГУН. Доккхийча алапашца керте даьча йоазонашта кӏал бирмански газеташ кепа техад Советски правительствана керте латтар безаме тӏаьцарах, цунна ОАР-а лакхера орден кхарах дола хоамаш. Кепа йоазон тӏа да Ӏарбий халкъа тешаме доттагӏа, лаьттан тӏа машар оттабар духьа сийлахь-воккха къовсам лоаттабер хиларах тарра Н. С. Хрущевга моаршал луш президента Насера аьнна дешаш. Каире оттадаьча шун тӏа Н. С. Хрущева даь къамаьл долча бесса кепа техача газеташа белгалдоах халкъашта юкъера машари доттагӏлени лаьттан тӏа чӏоагӏдара де йиш мел кр ду Советски Союзо яха цун дешаш.

ПАРИЖ. «Хрушевга хоатташ дола моаршал, — язду «Юманите» яхача газето, — хьалха хиннача а, хӏанз волаш волча а, кургволча а доттагӏчунга хоатт египтянаша». Советски правительствана керте латтачо бахьа никъ «аьттехьа а бац цхьан правительствана керте латтар массаволлача тайпара кхача правительствана керте латтар волча вахара, — белгалдоакх «Либерасьон» яхача газето. — Из дерригача дунена а лоархӏам болаш йоккха событи я».

Эттара реакционнегӏа дараш дӏаккхачалца долча парижски тайпарча лостамерча газетана мухӏарло ду, египетски халкъо Советски правительствана керте латтар ӏалаьмате дика тӏаийца хилар.

РАСКА ИНТЕРВЬЮ

НЬЮ-ЙОРК, 11 май. (ТАСС). США паччахьалкхен секретара Дин Раска телевидене гӏолла чаккхъяккха аьнна дӏанзъаь хиннача интервью тӏа селхан английски телезрителашка дӏаккхайкадир, Кубайара торговла бахьан долаш Англенен Вӏашагӏкхийттача Штаташтен юкъе этта къовсам «тактически» а шийн лоархӏамга диллача лоадам боадаш а ба», шаккха а оагӏув «дунен тӏарча дуккхача дешашта» айхха шоайла бувзам болаш а я аьнна, яхаш хоам бу Ассошиэйтед Пресса агентства.

Хаттараша ше жоп луш, Кубайарча торговле хьакъехьарча деша, цӏенхашттара къовсамаш духдувлача хьеста лоархӏам лохбе гӏертавар Раск, Англе правительствата Кубе йола экспорт кӏезигъяйтара экономически байкот оттаеш йола американски политика хьаллацийтари духьа цо а Джонсона правительстве доккхийча гӏулакхаш тӏа болча кхыча наха а дуниа дуккхача бетташка ниа тӏалоттабеш хилар ховш долладехья а.

Раска цу тайппара цӏаьхха а белгалдаьккхар Малхбузен Европа лоарие аьнна тӏанйца декхари Вӏашагӏкхийттача Штаташа а Европерча цар дуккхача союзникаша а «цхьана доал деш хургдола дуккхача оагӏонашкахьарча ядерни низий идея Вӏашагӏкхийттача Штаташа хьалладери, хӏаьта иштта уж цхьана вӏашагӏтохаргхилари.

ОАР. Каира централька дакъа Набережни.
(АПН).

Бразилера хьал

РИО - де - ЖАНЕЙРО, 17 май. ТАСС-а корреспондента М. Алабьева хоам бу:

Тӏа-тӏа дуккагӏа корзагӏдаьнна а гӏагӏорттадаь а цхьа хаттар ду Бразиле кепа йоазоно: «Хьан, мича бут мохх? Мишта цун перспективаш?»

Парламентски мандатехи политически бокъонехи боахаш латт дӏахо а, йоах «Коррейо да Манья» яхача газето шийн редакционни статья тӏа. Берригача мехка гӏолла шоай гӏуллакхаш тӏара дӏабоахаш латт депуташ, префекташ, муниципалитетий болхлой, кхерама кӏал бах кхыметтел губернаторош а. Шеко яц, йоах газето, чистка ергйола керда этап хьатӏадаьча хиларах. Цо язду, ӏалаьмате саготта къоастае езаш йоллашехьа а, экономически, финансови, социальни проблемаех цхьакхе а хӏанзалуа къоастаь ца хиларах. Кхоачашдеш дац кхыметтел кердача правительствана арадаьха законаш а. Массанахьа деш низаш а массе тайпа паргӏатонашта — индивидуальни коллективни—гуччахьа тӏалатташ кхерам а ба. «Диктатура йолаш е конституционни правительство йолаш дахий вай?» яхаш хетт газето.

Хӏаьта, цунна ше жоп лучох, вовзаш волча хӏанзарча режимана тӏехьалаттача «Диарио де ноттисиас» обозревателя Ибрагим Суеда язду: «Са доттагӏий, шоана массапена а хов со таӏазараш дара тӏехьа волга. Сона хетачох, бекке бараштатаӏазер де а чистка чаккхъяккие а еза. Цхьабакъда, кхыча методашца! Нийсагӏа аьлча, шийн редаккхара йола саса бокъонаш толке а ца еш. Хӏана леладеча тайпара а доацаш! Хӏанз долча тайпара хилча из — диктатура! Къиза диктатура!».

Из малагӏча бахьанех хул ховш цхьаккха а вац, — сурт дӏаккхоачашду «Диарио кариока». Цхьабакъда, бакъдолчоа кӏалхарвоалалургвай: хӏанз цӏьекха а нах лувнилга Сан-Пауло кхачад. Лувнаш латт депуташ, болхлой, медицински болхлой, адвокаташ, художникаш, журналисташ.

Мехка ха деза, яхеш язду шийн аргӏанна «Жорнал до Бразил» яхача газето, дӏахора событеш малагӏча наькъаща дегӏаух, реформаш мишта хургья, хоржамаш хургдий. Хӏамах са ца кхуаш кхы дӏахо бахйиш йолаш бац из.

Гор. Грозне, Киевски улицах № 1 «б», вахача гражданина Баевн Николай Павловича ше Грозне, Полежаева улицагӏа № 7, кв. 79 яха Баевна Антонина Федоровна йитарах дола дош суде деннад.

Дош дувцаргда город Грозне, Ленински района халкъа суде.

Город Грозне, Деловая яхача улицах, № 13, корпус 6, квартира 5 вахаш волча гр-на Войницкий Иван Фомича суде деннад город Грозне, Красни Фронтовикий улицах, 8/70, кв. 18, яхаш йола шийн сесаг Войницкая Нина Игнатьевна ше йитарах дола дош.

Дош дувцаргда Ленински района халкъа суде.

РЕДАКЦЕ АДРЕС: г. Грозный, Шеча фронтовикий улица, 15. Телефонаш: редактора зам.—2-07-61; бохитоххама секретара—2-45-49; партийни вахарах, промышленни, юртбоахами, письмой отделий—2-26-72.

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный, ул. Красных фронтовиков, 15. Телефоны: зам. редактора — 2-07-01; ответственного секретаря — 2-45-49; отделов партийной жизни, промышленного, сельскохозяйственного и писем — 2-26-72.

«Грозненский рабочий» издательства типографи. Революце проспект.

Типография из-ва «Грозненский рабочий», Проспект Революции.

СФ05112. Заказ № 2747.